

‘පටියාන ධර්ම දේශනා මාලාව’

8 වෙනි දේශනාව

නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස

තුන්ලෝකාග්‍ර වූ භාග්‍යවත් වූ අරහත් වූ සර්වඤ්ඤ සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේට මහා කරුණාසමාපත්ති ඥානයෙන් සමන්තාගතවූද උතුම්වූ සර්වඤ්ඤා ඥානයෙන් සමන්තාගතවූද අන්‍ය සත්වයන්ගේ සන්තාන දකින්නාවූ බුදු ඇසින් සමන්තාගතවූද අනන්ත අපරිමාණ ගුණ ඇති සීල සම්පත්තියෙන් සමාධි සම්පත්තියෙන් ප්‍රඥා සම්පත්තියෙන් සමන්තාගත වූ ශාන්තිනායක ධර්මරාජයාණන් වහන්සේට මම සිරසින් වැද නමස්කාර කරමි. මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ උතුම් වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේගේ සර්වඤ්ඤා ඥානයෙන් දැක වදාළාවූ උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධම්මස්කන්ධයට ලෝකයට දේශනා කලාවූ ධම්මස්කන්ධයට මම සිරසින් වැද නමස්කාර කරමි මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ උතුම් වූ ධම් මාර්ගයේ ප්‍රතිපදා මාර්ගයේ ගමන් කොට නිර්වාණ ධාතුවට සැපත් වූ නිවනින් නිවී ගියාවූ අෂ්ඨාර්ය පුද්ගල මහා සංඝ රත්නයට මම සිරසින් වැද නමස්කාර කරමි මාගේ නමස්කාරය වේවා!

බුද්ධ රත්නයට ධම්ම රත්නයට සංඝ රත්නයට ඒක චිත්ත උප්පදායක් හැටියට හෝ වේවා නමස්කාර කිරීමේ කුසල චේතනාවන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් බුද්ධ රත්නය ධර්මරත්නය සංඝ රත්නය අනන්ත වූ අපරිමාණ ගුණානුභාව බලයෙන් මේ අසාගෙන සිටින්නාවූ සියලු දෙනාම ජීවිත කාලය පුරාම වඩා ගත්තාවූ සීල සමාධි ප්‍රඥා ගුණයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් බණ ඇසීම තුලින් උපදවාගත් සියලු කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අදත් මේ සාකච්ඡාව තුලින් ඉදිරිපත් කරගෙන කියාදෙන්නාවූ ධම් කරුණු මේ පිංවත් සැමදෙනාටම ඉතාමත්ම පහසුවෙන් වටහාගන්න පහසුවෙන් තෙරුම්ගන්ට ලැබේවා! හැම දෙනාටම ඒ සඳහා කිසිම අවුලක් ඒවගේම පටලැවිල්ලක් ඇති නොවී එක එකක් පාසා ධම් කරුණු තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය සිහිය උත්පාදනය වේවා! සමාධි ගුණය වැඩේවා! ප්‍රඥා ගුණය වැඩී හොඳට ධර්මය අවබෝධ වේවා! ඒ ධම් අවබෝධය

හේතු කරගෙන ඒ ධර්ම අවබෝධය පදනම් කරගෙන ලෝකයේ තිබෙන්නාවූ සියලුම ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යත්වය තේරුම් අරගෙන එයින් මිදී නිත්‍ය වූ ශාන්ත වූ සුඛ ස්වභාවය වූ නිර්වාණ ධාතු අවබෝධ කරගන්න ලැබේවා! ඒකාන්තයෙන් මේ දහම් ඇසීමේ සාකච්ඡා කිරීමේ ප්‍රතිපදාව වැඩසටහන නිවන් මගට හේතුවන උතුම් ප්‍රතිපදාවක් වේවා කියල මෙමතියෙන් ආශීර්වාද කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

මේ දවස්වල අපි කලා කරන්නේ සුවිසි ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ට සම්බන්ධ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳවයි. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමට දේශනා මාර්ගයෙන් ආරම්භයක් ඇතිකර ගත්ත. ආරම්භණය කියල කියන්නේ හිතට අරමුණු වන්නාවූ දේ. හිතට අරමුණු වන්නාවූ දේ තමයි ආරම්භණය. ඒ ආරම්භණය හිත් වලට වෛතසික ධර්මයන්ට උපකාරයක් වෙනවා - ප්‍රත්‍යය ධර්මයක් වෙනවා, ඒ හිත් පහළ වෙලා ක්‍රියාත්මක වීමට. හැබැයි ඒ ආරම්භණ සත්වයෝ නොවෙයි - ආත්ම නොවෙයි - ජීව නොවෙයි - කෙනෙක් නොවෙයි. ඒවා ධර්ම සවභාව. ඒ ධර්ම සවභාව ආරම්භණයක් හැටියට විත්ත වෛතසික ධර්මයන්ට ඒවා පිළිබඳ දැන ගැනීමට උපකාරක සවභාවයෙන් ඉදිරිපත් වෙනවා. ඒක තමයි අපි මේ දවස්වල කලා කරන්නේ. මීට පෙර අවස්ථාවකදීත් අපි දේශනාවක් මාර්ගයෙන් කරුණු ඉදිරිපත් කළා.

ඊළඟට අද මේ පින්වතුන්ට ඒවාගේ තිබෙන්නාවූ තවත් කොටසක් ඉදිරිපත් කරනවා. ඒවගේම අපි එදා ආරම්භක අවස්ථාවේදී කලා කරා ධර්මතා ටික ඔක්කොම ගොඩවල් 5 කට දාල. ඒ තමයි - අපි මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ධර්ම කාණ්ඩයක් හදාගෙනයි මේක කලා කරන්නේ. ඒ තමයි - නිතරම මම කියපු එකක් - අපි සලකා ගන්නවා සිත් 89 යක්. වෛතසික ධර්මය 52 ක්. රූප ධර්ම වශයෙන් 28 ක්. නිර්වාණ ධාතු වශයෙන් එකක්. මේ විදියට ධර්මතා 170 ගොනුකරගෙන මධ්‍යම ප්‍රමාණයෙන් ධර්මතා 170 තමයි මේ කලා කරන්නේ. නමුත් මේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව කලා කරන කොට අපි එකක් එකතු කර ගන්නවා. ඒ තමයි ප්‍රඥප්තිය කියන එක. එතකොට විත්ත - වෛතසික - රූප - නිබ්බාන - ප්‍රඥප්ති. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ගැන කලාකරන කොට අපි කිව්වා මේ විදියට ධර්මතා ගොඩවල් 5 ක්. මේකෙන් කියවෙන්නේ හරිම අමුතු අපි නොසිතපු නමුත් අපි වචන හැටියට කියල තියෙන ධර්මයක් - ‘ආරම්භණය’ = ‘අරමුණු’.

මේ ‘ආරම්භණ’ අපි සූත්‍ර දේශනාවල කතාකරල තියෙනවා මේ විදියට. රූපාරම්භණ තිබෙනවා - ධර්මාරම්භණ තිබෙනවා. රූපාරම්භණ ගත්තම

වස්තුවලට ගෝචර වෙන දේවල්. වස්තුවක ආධාරයෙන් බාහිර දෙයක් වර්තමාන වශයෙන් ග්‍රහණය කර ගන්න අවස්ථාවේදී ඒවා අපි ‘රූප’ හැටියට සලකනවා. ඒ තමයි බාහිර වශයන් තිබෙන වර්ණ රූපය - බාහිර වශයන් ගන්න ශබ්ද රූපය - බාහිරෙන් ගන්න ගන්ධ රූපය - ඊළඟට රස රූපය - සපර්ශ රූපය. දැන් මේවා වර්තමාන වශයෙන් අරමුණු හැටියට ගන්නවා. හැබැයි ගොඩක් තිබෙනවා ධර්මාරම්මණ. ධර්මාරම්මණ හරි ගොඩක් තිබෙනවා. වර්තමාන තිබෙන්නාවූ රූපය - ශබ්දය - ගන්ධය - රසය - සපර්ශය ඇර අනිත් ඒවා ඔක්කෝම ධර්මාරම්මණයි. ධර්මාරම්මණ ඇවිල්ල හරිම සියුම්. ඒවා ප්‍රමාණයක් කරන්න බෑ. ඒවා සමහර විට අනන්තයි අප්‍රමාණයි කියන්න පුළුවන්. ඒ ධර්මාරම්මණ categorise කරාට පස්සේ කොටස් කරාට පස්සේ එක එක - මේ මේ විදියට කියල හිතාගන්න පුළුවන් නම් කරලා, අපි හිතමු - කාමාරම්මණ - රූපාරම්මණ විදියට. හැබැයි ඒව වෙන වෙනම ගත්තයින් පස්සේ විසාල ගොඩක් වෙනවා ධර්මාරම්මණ. ධර්මාරම්මණ වැඩියි.

මේකේ මේ ‘අරමුණ’ කියල කියන්නේ අපේ හිතට දැනියන දේ. මේක මෙහෙම කිව්වහම සමහරවිට පටලවාගන්න පුළුවන්. මේ වචන භාවිතය නිසා. හිත කියල කියන්නේ අරමුණ ගන්න තැන. හිත කියල කියන්නේ වෛතසිකයන්ගේ ආධාරය උපකාරය ඇතුළු අරමුණ ගැනීම කරන මාධ්‍යයය. අරමුණක් දැන ගන්නාවූ මාධ්‍යයය. අරමුණක් අල්ල ගන්න මාධ්‍යයය. ඒ තමයි මේ සිත, වෛතසිකයන්ගේ ආධාර උපකාර ඇතිව සහයෝගයෙන් හිත ආරම්මණය දැන ගන්නවා. ඒ ආරම්මණය දැන ගන්න කොට දැන ගැනීමේ ධර්මය - දැනගැනීමේ ක්‍රියාව කරන්නේ හිතයි. ඒ උනාට ඒ හිතට දැන ගැනීමට දෙයක් තියෙන්නට එපාය. දැන ගැනීමට දෙයක් තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ දැනගැනීමට දෙයක් නැත්නම් ඒ හිතට ඒ දැනගන්න වැඩේ කරන්න බෑ. දැන ගන්නාවූ ගතිය තිබෙන - දැන ගන්නාවූ ගුණය තිබෙන - දැන ගන්නාවූ ශක්තිය තිබෙන - හිතට - දැනෙන්නට දෙයක් - දැනගනු ලබන්නට දෙයක් තියෙන්නට ඕනෑ. ආන්න ඒ හිතට දැනගැනීම පිණිස ඉස්සරහට එන - හිතට දැන ගැනීම පිණිස ඉදිරිපත් වන - ඉස්සරහින් හිටින ඒ ධර්මයට කියනවා ‘ආරම්මණය’ කියල.

කැමරාවකින් photo එකක් ගහන කොට ඒ photo එක ගන්නේ කැමරාවයි. හැබැයි photo එක ගන්න ශක්තිය කැමරාවට තිබුනාට ඒ කැමරාව ඉස්සරහ පිට මොකක් හරි රූපයක් කැමරාවට ඉදිරිපත් වෙන්නට ඕනෑ පෙනීහිටින්නට ඕනෑ තමන්ගේ තියෙන්නාවූ ස්වරූපය වදින්න. එහෙම නැතුව රූපයක් නැතිව කැමරාවට දෙයක් photo කරගන්නට බෑ. ගන්නට බෑ. හසු කරගන්නට බෑ. ඒක නිසා මේ කැමරාව කොච්චර දක්ෂ උනත් digital තාක්ෂණය හැටියට කොච්චර උසස්

උනත් ඒ කැමරාවට ‘ඉදිරියට’ තියෙන ඕන photo එකක් හැටියට දෙයක්. ඒ ඉදිරියට තියෙන photo එකක් හැටියට ඉදිරිපත්වන දේ කැමරාවට ඇත්ත වශයෙන්ම උපකාරයි. කැමරාවට ඒක ගහගන්න ‘මම ඉන්නව’ ‘මම ඉදිරිපත් වෙලා ඉන්නව’ ‘මම ඉස්සරහින් ඉන්නවා - මෙන්න මාව ගහගන්න’ කියන්න වගේ ඒ ආරම්භය එහෙම නැත්නම් ඒ පින්තූරය - ඒ රූපය කැමරාව පැත්තට උපකාරයක් කරනවා. හැබැයි ඒක, ගිහිල්ලා ආරාධනා කරන එකක් වශයෙන් කරන එකක් නොවෙයි. දැන් මේ පින්තූරය කවදාවත්ම ඕනෑ කමින් ගිහිල්ලා කැමරාවට උපකාර කිරීමක් නෑ. ඉන්න තැන ඉදගෙනම යම් කිසි වද්දා ගැනීමට ශක්තියක් හැටියට තියෙනවා. ඔයවගේ තමයි ආරම්භයේ තිබෙන ස්වභාවය.

ඕලාරික ආරම්භය තිබෙනවා සියුම් ආරම්භය තිබෙනවා. මොන අරමුණ උනත් සිතක් පහළ වීමේදී තමන්ගේ පැත්තට නැමිලා - තමන්ගේ පැත්තට හැරිලා - තමන්ව හිතා ගන්ට - තමන්ව අරමුණු කරගන්ට - ඒ ඔක්කෝම විත්තයන්ටයි වෛතසික ධර්මයන්ටයි තමන්ගේ පැත්තට නම්මාගෙන - තමන්ගේ පැත්ත හිතවන්ට - තමන් ගැන හිතවන්ට - තමන් ගැන අදහසක් ඇතිකරව ගන්ට - තමන් සම්බන්ධයෙන් විත්ත වෛතසික ධර්මයන් හදන්ට නිර්මාණය කරන්ට උපකාර වීම් වශයෙන් ශක්තියක් ඇති ධර්මයට කියනවා ‘ආරම්භය’ කියල. මේක මෙහෙම කියන කොට අපි තේරුම් ගන්න හොඳ නෑ ආරම්භය තමයි විත්ත වෛතසික ධර්මයන් හදන්තේ කියල. ඔහොම හරි සියුම් පැටලැවිලි සිද්ධ වෙනවා. මේක මහ අමුතුව විදියේ - සර්වඤ්ඤා ඥානයට හමු වෙව්ව - සර්වඤ්ඤා ඥානයට දැනිව්ව - සර්වඤ්ඤා ඥානයට පෙනිව්ව මහ සියුම් වූ ධර්ම ස්වභාවයක්.

දැන් මේ ආරම්භයක තිබෙනවා විත්ත වෛතසික ධර්මයන්ට තමන් සම්බන්ධයෙන් පහළ වෙන්ට - තමන් සම්බන්ධයෙන් අරමුණක් වශයෙන් අරගෙන පහළ වෙන්ට - ඉදිරිපත් වෙන්ට - හිත හිතා ඉන්ට කණුවක් හැටියට තිබෙන ගතියක්. ආරම්භය කියන එක එහෙම උපකාරවීම් ස්වභාවයක් හිතට දක්වන නිසා ඒකට කියනවා ‘ආරම්භය ප්‍රත්‍යය’ කියල. ආරම්භයක් හැටියට උපකාර වෙනවා. ආරම්භයක් හැටියට ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒක වෙන්න හේතුව ආරම්භයක් හැටියට අර විත්ත වෛතසික ධර්මයන්ට තමන්ගේ පැත්තට නැමිලා ‘හිතවන්ට’ - අරමුණු කරගන්ට - ආරම්භයක් හැටියට මේකේ මහා පුදුම ශක්තියකුත් තියෙනවා. අරමුණක ‘ආරම්භය ප්‍රත්‍යය’ තිබෙනවා ‘ආරම්භය ප්‍රත්‍යය ශක්තිය’ තිබෙනවා. ආරම්භය ප්‍රත්‍යය ශක්තිය නැති එක ධර්මයක් වත් නෑ.

දැන් අපි මේ ගැන මෙහෙම සරලව හිතමු. ගල් පර්වතයක් ගාව ගහක් තියෙනවා. ඒ ගල් පර්වතය ගාව තියෙන ගහ ගැන ඒ ගල් පර්වතයට දැනීමක් නෑ. ගහටත් දැනීමක් නෑ මම ගල් පර්වතයක් ගාව හැදිලා තියෙන්නේ කියල. ඒ ධර්මතා දෙක ලඟ තිබුනට අරමුණු කිරීම් සවභාවය නෑ. එතකොට ඒ ගහ ගලට උදව්වෙන්නෙත් නෑ අරමුණක් හැටියට. ගල - ඒ පර්වතය ගහට උදව් වෙන්නෙත් නෑ අරමුණක් හැටියට.

ඊළඟට අපි ඕක ‘හිතට’ දැමීමොත් එහෙම ‘හිත’ කියල කියන්නේ අමුතුවම විදියේ ක්‍රියා කාරී ධර්මසවභාවයක්. ඇත්ත වශයෙන්ම හිත කියල කියන්නේ ක්‍රියා සවභාවයක්. ක්‍රියාවකින් තොර හිතක් නැහැ. මේ හිත කියන එක ගහක් වගේ දෙයක් නමෙයි. හිත කියන එක ගලක් වගේ දෙයක් නමෙයි. හිත ඇවිල්ල ඕලාරික සවභාවයෙන් තොර වෙච්ච අතිශය සියුම් වූ අතිශය සුක්ෂම වූ ධර්ම සවභාවයක්. ඒ සුක්ෂම වූ ධර්ම සවභාවය ඇතුලේ තවත් තිබෙනවා අතිශය සුක්ෂම වූ ‘චිත්ත ගති’ නම් වූ ධර්ම සවභාවය. චිත්ත සවභාව නම් වූ ධර්ම සවභාව. මෙන්න මේ සියුම් වූ චිත්ත ධර්මයන්ට සියුම් වූ චෛතසික ධර්මයන්ට මේ ගලත් උපකාර වෙනවා අරමුණක් හැටියට, ගහත් උපකාර වෙනවා අරමුණක් හැටියට. ඒක වෙන්නේ ගහේ අර ගල් පර්වතයට ආරම්භයක් හැටියට උපකාර වෙන්ට ශක්තිය නැති උනාට ඒ ගහට තිබෙනවා අර සුක්ෂම වූ චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ට අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත්වන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය - ප්‍රත්‍යය ගතිය තියෙනවා. ඒ ගල් පර්වතයටත් තියෙනවා හිතට දැනී යාමට පුළුවන් - හිතට අල්ලගන්න පුළුවන් - හිතට ග්‍රහණය කරගන්න පුළුවන් විදියේ ප්‍රත්‍යය ගුණයක්. ඉතින් ඒ ගුණය නැත්නම් ඒ අරමුණක් විදියට ඉදිරිපත් වීමේ හැකියාව ඒවාට නැත්නම් - අරමුණක් විදියට ඉදිරිපත් වීමේ ගුණ සවභාවය ඒවාට නැත්නම් කවදාක්වත් හිතට අරමුණු වෙන්නෙ නෑ. ඒකනිසා මේ හිතට තිබෙනවා අරමුණු ගැනීමේ හැකියාව - අරමුණක් අල්ලගැනීමේ හැකියාව - අරමුණක් දැන ගැනීමේ හැකියාව. ඒවගේම අර අරමුණට තිබෙනවා අරමුණක් හැටියට පෙනී සිටීමේ හැකියා ගතිය. හැබැයි අරමුණට බෑ හිත් හදන්ට. නිකං පෙනී ඉදීමක් විතරයි කරන්ට පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඔය ඕක අපි බොහොම පරෙස්සමින් තේරුම් ගන්ට ඕන.

දැන් අපි යමු ස්ථාන 5 ට. ඒ ස්ථාන පහට ගිහිල්ලා බලමු ස්ථාන පහේ තිබෙන ආරම්භ සවභාවය. දැන් අපි ඉදිරියේ තිබෙන්නාවූ බිත්තිය දිහා බලනවා. බිත්තිය දිහා බලන කොට අපිට පේනවා වර්ණ රූපය. ඒ වර්ණ රූපය වර්තමානයයි. ඒ වර්ණ රූපයේ තිබෙනවා අපේ ඇහේ වක්බු විඤ්ඤාණයටයි වක්බු විඤ්ඤාණයත් එක්ක එකට උපදින්නාවූ චෛතසික ධර්ම 7 ටයි යන ටිකට

අරමුණු වෙන්ට පුළුවන් ගුණ විශේෂයක් ගති විශේෂයක් ඔය බිත්තියේ තිබෙන පාටේ තියෙනවා. ඕක අපි නොසිතුවාට ඕකේ තිබෙනවා ඒ විදියට ගතියක්. හැබැයි සමහර වෙලාවට මේ අරමුණු වල බල හැකියාවල් ටිකක් අඩු වැඩි වෙන ඒවා තියෙනවා. අපි මෙහෙම හිතුවොත් එහෙම බිත්තිය දිහා බැලුවහම ඒ බිත්තිය දිහා ටික වෙලාවක් බලල අපි ඉතින් ඒ තරම්ම ඒ ගැන වැඩිය හිතන්නේ නෑ. අපි හිතමු බිත්තියේ පාටත් එහෙමයි ඉතින් ලෝහ කිරීමක් හැටියට ආපහු එහෙම හිතන්නෙත් නෑ. එතකොට අපි හිතමු ඊට වඩා යම්කිසි දෙයක් - මොකක් හරි ලස්සන කෙනෙක් - සත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් මුණ ගැහුණා. දැක්ක. හැබැයි ඒ ආරම්භයේ තිබෙනවා අමුතුව විදියේ, ටිකක් වැඩි පුර බලවන්ට ඒ ආරම්භය පැත්තට ඇහැ හරවා ගන්ට - ඒ ආරම්භය පැත්තට ඇහැ අද්දව ගන්ට අමුතුව අරමුණක් හැටියට කෙනෙකුගේ හිතේ විත්ත වෛතසික ධර්ම පහළ කිරීමට පුළුවන් මහා පුද්ගලාකාර අරමුණුවීමේ හැකියාවක් තිබෙනවා. අපි අහල තිබෙනවා ප්‍රංශයේ තිබෙනවා Eiffel Tower එක. ඔය Eiffel Tower එක සංකල්පයක් හැටියට හෝ මිනිස්සු කලා කිරීම නිසාහෝ මිනිස්සු ගිහිල්ලා බලනවා. ඉතින් ඒ මිනිස්සුන්ගේ හිත්වල ඒ Eiffel Tower එක පිළිබඳව හිතවන්ට අරමුණක් හැටියට අමුතුව විදියේ ආරම්භය ප්‍රත්‍යය ශක්තිය වැඩි ගතියක් එකේ තියෙනවා.

තව එකක් තියෙනවා - දැන් අපි නිතර දකිනවනේ - හැමදාම දකිනවනේ අහසේ තිබෙන වලාකුළු. අහසේ තිබෙනවා නිල පාටක්. ඒ නිල්පාට ඉතින් දකිනවා - හොඳයි - ලස්සනයි. සමහර වෙලාවට වලාකුළු තියෙනවා. ඒවාගේත් තිබෙනවා - අහසෙහි තිබෙන පාටෙයි අහසේ තියෙන වලාකුළු වලත් තිබෙනවා අපේ හිත්වල අප තුල ඒ සම්බන්ධයෙන් - වලාකුළු සම්බන්ධයෙන් හිතිවිල්ලක් ඇතිකරන්න පුළුවන් ආරම්භය වීමේ ගුණය, අහසෙහි තිබෙන නිල් පාටෙත් තිබෙනවා. හැබැයි ඉතින් අපි අහස දිහා බලනවා ඊට පස්සේ ඒක වැඩිපුර හිතන්නේ නෑ. දැක්ක නමුත් සාමාන්‍ය ගතියක් ඒක තියෙනවා. වැහි වලාවක් දිහා අපි ගොඩාක් බලාගෙන ඉන්නේ නෑනේ. දැක්ක ඒක එව්වරයි. හැබැයි දේ දුන්නක් පායලා තිබෙනවා. අපි දේදුන්න දිහා බැලුවට පස්සේ තිබෙනවා අර වලාකුළුවලට වඩා - අහසෙහි නිල් පාටට වඩා ටිකක් වැඩිපුර ඒ දේදුන්න පැත්තට ඇහැ හරවගැනීමේ - ඇහැ අද්දා ගැනීමේ එහෙම නැත්නම් අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙලා ඒ සම්බන්ධයෙන් හිතුවිලි මැවෙන්නට හැදෙන්නට උපකාර වීමේ අමුතුව විදියේ බලවත් ගතියක් තිබෙනවා. අන්න එහෙම සවභාවයක් තිබෙනවා. සමහර අරමුණු වල ආරම්භය ප්‍රත්‍යය ශක්තිය හරි වැඩියි. සමහර ආරම්භය වල සාමාන්‍යයයි. හැබැයි හැම අරමුණකම අරමුණුවීමේ අඩුව හෝ වැඩිව හෝ අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත්වීමේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කොච්චර හරි ප්‍රමාණයකට තියෙනවා. ආන්න ඒ සියුම් හෝ ඕලාරික හෝ වැඩියෙන් හෝ

තියෙන්නාවු ඒ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තියෙන අරමුණ ආරම්භණයක්ම තමයි.

දැන් බලන්න ශබ්දය. ශබ්දයක් ගත්තත් ඒ වගේ. ශබ්දයත් ඇවිල්ල වර්තමාන ශබ්දය. සෝන විස්කෘතියටත් වෛතසික ධර්මයන්ටත් පහළ වීමට ඒ ගැන හිතවීමට ඒ ගැන අරමුණක් හැටියට ඒ ශබ්දය ඉදිරිපත්වෙනවා. ඊළඟට තිබෙනවා නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ. අපි බලමු මෙහෙම - ආහාරයක සුවඳක් දැනෙනවා. සමහර ආහාර වල සුවඳ තිබෙනවා - ඒ ආහාර ගැන වැඩිපුර හිතන්නේ නෑ. දැනුන එව්වරයි. සමහර ආහාර වල සුවඳ තියෙනවා - ලෝහ වශයෙන් හෝ තරහ ගැනීම වශයෙන් හෝ පිළිකුල් කිරීම වශයෙන් හෝ (ගොඩක් තියෙන්නේ ආහාර වල ඇලීමයි) මේ ඇලීම සහගත සිතුවිලි හදන්ට පුළුවන් උපකාර වීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ආන්ත ඒ විදියට සුවඳ වශයෙන් - රස වශයෙනුත් එහෙමයි - සපර්ෂ වශයෙනුත් එහෙමයි. හැබැයි මේ රූපයේ තිබෙන සවභාවය සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් ශබ්දයට. ශබ්දයේ තිබෙන සවභාවයයි රූපයේ තිබෙන සවභාවයයි දෙකම වෙනස් ගන්ධයට. ගන්ධයේ තිබෙන සවභාවය - රූපයේ තිබෙන සවභාවය - ශබ්දයේ තිබෙන සවභාවය සම්පූර්ණ වෙනස් රසයට. මේ හතරේම සවභාවය වෙනස් සපර්ශයට. මේ පස් දෙනා කියල කිව්වට මෙතන තියෙනවා හත් දෙනෙක්. හතයි කියල කියන්නේ වර්ණ රූපය - ශබ්ද රූපය - සන්ධ රූපය - රස රූපය - පඨවි රූපය - තේජෝ රූපය - වායෝ රූපය. මේ කියන්නාවු හත් දෙනාට මේ channel පහ හරහා හිතට ඇතුල්වෙලා තමන් පිළිබඳව හිතවන්ට තමන් පිළිබඳව හිතට අරමුණු කරවන්ට ඉදිරිපත්වන ගතිය තියෙනවා. හැබැයි වෙනස්. මේ වර්තමාන වශයෙන්.

දැන් අපි තව පැත්තකට ගියහම මේ ආරම්භණ වල තිබෙනවා අමුතු සියුම් ගති. ඉස්සරවෙලා දැකපු ඉස්සරවෙලා අහපු කලියෙන් ආග්‍රාණයේ රස විදපු කලියෙන් සපර්ෂ වශයෙන් අත්විදපු දේවල් ටිකක් හිතේ හැදිලා විත්ත වෛතසික ධර්මයන් හැදෙන්නට උපකාර වෙලා ඒ විත්ත වෛතසික ටිකක් මැරිලා ගියා අරමුණත් එහෙම අපෝ වෙලා වර්තමානයේම නැතිවෙලා ගියා. හැබැයි අතීත වශයෙන් ඒ ටික මනෝමය වශයෙන් ආයිමත් නැවත හිතට වමාරලා - වමාරනවා කියල කියන්නේ ආපහු මතක් කරලා ගන්නවා කියන එක - නැවත ඒ ටික අතීත ආරම්භණයක් හැටියට එනම් පරණ වෙච්ච අරමුණ පරණ අරමුණක් හැටියට සලකන්නේ නැතුව ඒ පැරණි අරමුණ වර්තමානයට අරගෙන ඇවිල්ල - අතීත අරමුණ වර්තමානයට ඇදගෙන ඇවිල්ල මනසට දාගෙන - මනසේ තියෙන දෙයක් හැටියට දැන් අපි හිතීන් අරමුණු කරනවා. එතකොට ඒ පරණවෙලා ගියත් ඒ අරමුණු වලට තිබෙනවා නැවත හිතට ඇවිල්ල - නැවත හිතට පෙරලිලා -

නැවත හිතට අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙන්න පුළුවන් අමුතුව ගතියක් ඒ සියුම් වූ ධර්ම සවභාවවල තියෙනවා. අහසු ශබ්දය - දැකපු රූපය - අග්‍රාණය වශයෙන් - රස වශයෙන් අත්විඳපු දේ - සපර්ෂ වශයෙන් ගත්ත රූප ටික - ඒවා නැවත අරමුණු වීම් වශයෙන් ඉදිරිපත් වෙන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා. ඒක නිසා මේ කියන රූප ධර්මවලට - සිත් වලට - චෛතසික ධර්ම වලට යන හැමදේකටම තියෙනවා අරමුණු වීමේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය - ප්‍රත්‍යය ගුණය තිබෙනවා.

අපි මෙහෙම තැනකට ගිහිල්ලා බලමු. ඒ තමයි ධර්මයක් තියෙනවා එනම් අපි අත්විඳපු අහස. අහස කියල කිව්වම අහස අපිට අරමුණු වෙනවා - අපි හිතමු දැන් මේ වෙලාවේ මම කියනව ‘අහස’ කියල - ‘නිල් අහස’. ‘නිල් අහස’ කියල කියන කොට ඒ වචනයත් එක්ක අපිට කරුණු තුනක් එකතු වෙලා එනවා. කරුණු තුනක් එනවා එකට. ඒ කරුණු තුන තමයි - දැන් මේ පින්වතුන් මම කියනදේ අහන කොට ‘අහස’ - ‘නිල් අහස’ කියල කියන කොට එක්කෙනෙකුට අරමුණු වෙනවා ‘පාට’. එයා ‘පාට’ තමයි අහස හැටියට සලකා ගන්නේ. ඇත්තටම ‘පාට’ කියන එක අහස නොවෙයි. සමහර කෙනෙකුට අහස කියල ගන්න කොට හිස් ගතිය - මොකක්වත් නැති ගතිය හිතෙනවා - ඒක අරමුණු වෙනවා. එක්කෙනෙකුට නිල් අහස කියපු ගමන් නිල් පාට මතු වෙනවා. අනිත් එක්කෙනාට මොකක්වත් නැති හිස් ගතිය මතුවෙලා එනවා. හිතට අරමුණු වෙනවා. තව එක්කෙනෙකුට ‘අහස’ කියන වචනය අරමුණු වෙනවා. දැන් මේ ධර්මයා තුන එකට බද්ධ වෙලා තියෙන්නේ. වෙන වෙන ධර්මයා තුනක් එකට කා වැදිලා තියෙන්නේ. එකට ලංවෙලා තිබෙන්නේ. නමුත් මේ අරමුණු තුනේම එනම් නිල්පාට කියන එකෙන් - අහස කියන හිස් ගතියෙහිත් - ඊළඟට අහස කියන වචනෙයිත් කියන ඔය තුන්දෙනා තුලම තියෙනවා හිතේ අවස්ථා තුනකට අරමුණු වෙන්න පුළුවන් - පෙනී සිටින්න පුළුවන් ගතියක්. ‘අහස’ - මොකක්වත් නැති උනාට හිස් ගතියක් උනාට ඒ අහසට යම් කිසි ගුණ සවභාවයක් තිබෙනවා ‘හිතට අරමුණු වෙයන්’ ‘හිතට දැනියන්’ කියන්න වගේ ගතියක් ‘අහස’ කියන සවභාවයට තියෙනවා. ඒ ගුණය - ඒ ශක්තිය - එහෙම එකක් ඔකේ තියෙන හින්ද තමයි හිතට අහස අරමුණු වෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් ඒක අරමුණු වෙන්නේ නෑ. හැබැයි නැවත වතාවක් කියන්නේ අහසට නෑ හැකියාව ‘මම ගිහිල්ලා හිත් ටිකක් හදනවා’ මම ගිහිල්ලා අරයගෙ චෛතසික මතු කරනවා’ කියල එහෙම බලෙන් ගිහිල්ලා සිත් නිර්මාණය කිරීමේ හැකියාව නෑ. අරමුණු වීමේ හැකියාව තිබෙනවා. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තියෙනවා. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ගුණය ඒකෙ තියෙනවා.

ඊළඟට ඒ අහස කියන නිල් පාට ගතියට තියෙනවා - අහස කියන්නේ වෙන එකක් නමුත් අහස හැටියට ඒක හිතට ගිහිල්ලා වදිනව. ඒක නිසා මනුෂ්‍යාට ඒක දැනෙනවා.

ඊළඟට අහස කියන වචනය ‘ප්‍රඥප්තියක්’ හැටියට - ඒ අහස කියන වචනයක් හිතට අරමුණු වෙනවා. ඒක නිසා අරමුණක් අරමුණු වීමේ හැකියාව ඔය ‘නිල්පාට ගතියටත්’ තිබෙනවා ‘අහස ගතියටත්’ තිබෙනවා ඊළඟට ‘වචනයටත්’ තිබෙනවා. අපි ඔය අනුසාරයෙන් තව පැත්තකට යමු.

ඒ තමයි - දැන් අපි අහල තියෙනවා හිත ගැන. අපි ගොඩක් බණ දේශනා වලින් හිත ගැන කියල තියෙනවා. හිත කියල කියන්නේ අරමුණු දැන ගැනීමේ ගුණ විශේෂයක් - අරමුණු දැන ගැනීමේ ශක්ති විශේෂයක්. ඒක තමයි හිත. ඒක ක්‍රියාවක්. නමුත් මේකට තියෙනව අමුතු ගතියක් - මේ හිතට අරමුණු ගොඩක් දැන ගන්නත් පුළුවන් - නිල් පාට - අහස - වචන - වෙනස් වෙනස් පාට - ගන්ධ ආදී නෙයෙකුත් දේ දැන් ගන්න පුළුවන්. ඒ හැකියාව තියෙනවා. ඒවගේම තමයි හිතට තිබෙනවා ‘හිත’ අනිත් අරමුණු දැන ගන්නවා වගේම ‘තවත් හිතකට මාව පෙනීයන්’ තවත් හිතකට මාව දැනෙන්නට ඕන - ඒවගේම තවත් හිතකට මේ හිත දැනෙන්නට ඕනෑ - අරමුණු වෙන්ට ඕනෑ කියන ආරම්භණ ගුණ විශේෂයක් තියෙනවා. ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ ඔය සතිපට්ඨාන සුත්‍රයේ විත්තානු පස්සනාව දේශනා කරන්නේ.

දැන් බලන්න අපිට හිත් පහළ වෙලා - පහළ වෙලා - පහළ වෙලා නැති වෙලා යනවා. ඉතින් කියනව හිතින් හිත බලන්න කියල. දැන් හිතක් වර්තමානේ පහළ වෙනවා. හිතක් වර්තමානයේ පහළ උනාම ඒ හිතට අර පරණ හිතක් ජේනවනේ. පරණ හිතක් කියල කියන්නේ ඒ එක්කම මැරී යන අතීතයට ගලාගෙන යන හිතක් හරියට දැන් තියෙන හිතට පෙන්වා. ඒ කියන්නේ හිතේ තිබෙනවා - හිතක් පහළ වෙලා අරමුණක් දැනගෙන නැතිවෙලා යනවා වගේම පස්සේ පස්සේ පහළ වෙන්නාවූ හිත්වලට ‘මාව පෙනේවා’ ‘මාව අරමුණු වේවා’ - එහෙම අරමුණු වෙන්න පුළුවන් ආරම්භණ ශක්තියත් ඒකෙ තියෙනවා. චෛතසික ධර්ම වලටත් එහෙමයි. චෛතසික ධර්ම වලට තියෙනවා - ලෝභයට තියෙනවා හිතට පෙනී ඉදීමේ ගතිය - ද්වේශයට තියෙනවා හිතට පෙනී ඉදීමේ ගතිය. ඒක නිසා තමයි අපිට ද්වේශය අරමුණු කරන්නට පුළුවන් කම තියෙන්න. ඒවගේම රාගය අරමුණු කරන්නට පුළුවන්. ඊර්ශ්‍යාව අරමුණු කරන්නට පුළුවන්. ඊර්ශ්‍යාවට ද්වේශයට

ලෝභයට මෝභයට හැම එකකටම තියෙනවා හිතට අරමුණු වීමේ ‘ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ගුණය’ ‘ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය’. මේ විදියට මහ ගොඩාක් තියෙනවා - සෑම රූපයකම තියෙනවා ද්වාර වශයෙන් හෝ වේවා ධර්ම වශයෙන් හෝ වේවා අරමුණු වීමේ හැකියාව ගුණ විශේෂය. ඔන්න ඕකට තමයි කියන්නේ ‘ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය’ කියල. පටලවාගන්න හොඳ නෑ මෙතනදී ඒ කිසිම අරමුණකට බලෙන් ගිහිල්ලා හිත් හදන්න පුළුවන් ගතියක් නෑ. නමුත් ඒකෙ තිබෙනවා සිත් හැදෙන්නට පුළුවන්, තමන් පෙනී හිටීමට පුළුවන් ගතිය විතරක්.

දැන් තියෙනවා දැකලා තියෙනවා යම්කිසි රූප සටහනක් එහෙම නැත්නම් video එකක් එහෙම නැත්නම් film එකක් film කරනකොට වට්ට දානවා ලයිට් වගේ ලොකුවට reflection එක තිබෙන ආලෝකමත් දෙයක් හිටවනවා වට්ට. ඒකෙ ඇත්ත වශයෙන්ම විශේෂ ආලෝකයක් නෑ. Light එහෙකනම් ආලෝකයක් දෙන්න පුළුවන් නමුත් සමහර වෙලාවට තියෙනවා කන්නාඩ් වගේ ඒවා දාල. ඒකෙ අමුතු ආලෝකයක් නෑ. නමුත් ඒකෙ ආලෝකය නැති උනාට ඒකට ආලෝකයක් හැටියට කොහෙන් හරි තියෙන දෙයක් එක්කාසු කරලා ආපසු හැරවීමේ සහ එතනින් අනිත් එහෙකට අඳුර නසන්නට උපකරවීමේ ගුණ හැකියාව ඒකෙ තියෙනවා. හැබැයි ඒකේම ආලෝකයක් නෑ. ආන්න ඒවගේ ආරම්භණයකට තිබෙනවා හිතට ගිහිල්ලා තල්ලුවෙලා හිත අවදිකරගෙන එන්න පුළුවන් බලයක් නැතිඋනාට තමන් ඉන්න තැන ඒවිදියටම රැදී ඉඳගෙන අරමුණු වීමේ ගුණ විශේෂය. අන්න එකට කියනවා ‘ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය’ කියල. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය යම් කිසි තැනකද අඩුවෙන් හෝ වැඩියෙන් ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තියත් ඒකෙ තිබෙනවා.

එතකොට දැන් අපි බලමු - සිත් 89 කිව්වනේ. සිත් 89 යක් ජේලියට කිව්වා. හැබැයි මෙතැනදී තවත් එකක් අපි මතක් කරල දුන්නොත් හොඳයි. හිත කියල කියන්නේ අරමුණ දැන ගැනීමනේ. අරමුණ දැන ගැනීම වශයෙන් නම් හිතක් කියල කිව්වම එකයි. හැබැයි ඒ දැන ගන්නාවූ හිතට අරමුණු වශයෙන් එන ඒවා හරි ගොඩයි. ඒක නිසා ඒ අරමුණු වල තිබෙන්නාවූ විවිධත්වය නිසා - අරමුණු වල තිබෙන්නාවූ වෙනස් කම් නිසා ඒ හිත් 89 කරල තියෙනවා. 89 උනේ අරමුණු වෙන ධර්ම වශයෙන්. ඒක නිසා මේ හිත් 89 යටම අරමුණු වෙන්වේ එකම දෙයක් නෙමෙයි. අසුනමයටම අරමුණු වෙන්වේ 89 ආකාර වූ අරමුණු සමූහයක්. ඒවගෙන් තිබෙනවා වෙනස් කම්. ඒ අරමුණුත් එක්තරා ප්‍රමාණයකට ගන්න ඕන නිසා තමයි ඔය විදියට 89 යකට කරල තියෙන්නේ. හැබැයි අරමුණු වීම වශයෙන් ගන්න ධර්මසවභාව වශයෙන් බැලුවොත් එහෙම මහා පුද්ගලාකාර ගොඩක් තියෙනවා. කියල නිම කරන්න බෑ.

අපි හිතමු මෙහෙම උදාහරණයක් අරගෙන. දැන් අපි ඇසක් කනක් නාසයක් දිවක් ශරීරයක් තිබෙන හිතක් පහළවෙන සාමාන්‍ය කෙනෙක් භාවනා කරනවා. භාවනා කරලා උපදවා ගන්නවා දිවැස. දිබ්බ වක්ඛු ඤාණය උපදවා ගන්නවා. සාමාන්‍ය කෙනෙකුට පෙන්වනේ මසැසින් මේ ලඟ තිබෙන්නාවූ වටපිටාවේ තිබෙන්නාවූ ආශ්‍රිත ආරම්භණ ටික විතරයි. දැන් මේ දිවැසින් බලන්න ගියොත් එහෙම දිවැසින් ඡේනවා ලඟ තියන ඒවා නෙමෙයි ඇත දුර එපිට තිබෙන්නාවූ දේවල් ලයිට් එක ගහන්න වගේ හොඳට සමාධි ආලෝකය පතුරව පතුරවා එයාට නොයෙක් දේවල් - දිව්‍ය රූප - බ්‍රහ්ම රූප - දිව්‍ය විමාන - බ්‍රහ්මවිමාන ඊළඟට යක්ෂ රූප - භූත රූප - අපාය - මේවා ගොඩ අරමුණු කරන්න පුළුවන්. ඒ අරමුණු කරනකොට ඒ අරමුණු මහා විශාල ස්වභාවයක් තිබෙනවා.

පෙර විසූ කඳු පිළිවෙළ දන්නා නුවණ, එහෙම නැත්නම් අතීත ජීවිත පිළිබඳ මෙනෙහි කරන්ට එහෙම පුළුවන් හැකියාවක් අවොත් එයාට අතීතයේ අරමුණු වශයෙන් මහා ගොඩක් තිබෙනවා. ඉතින් මේ හැම එකකම තියෙනවා ඒ විදියට අරමුණු වෙන ගතියක්. ඒ වාගේම ඒ අරමුණු විවිධත්වය නිසා තමයි මේ විදියට සිත් 89 ක් වෙලා තියෙන්නේ.

දැන් මේ සිත් 89 ය ආරම්භණ පැත්තට ගියැත් පස්සේ මෙන්න මෙහෙම එකක් වෙනවා. ඒවා බෙදනවා 6 කට. අරමුණු ගොඩක් තියෙනවා. කෝටි ප්‍රකෝටි ගානක් තියෙනවා. හැබැයි කෝටි ප්‍රකෝටි ගාන කියන්න ගියොත් එහෙම හරි අමාරුයි. අපිට ජීවිත කාලයේ කියල ඉවරකරන්ට බෑ. තේරුම් ගන්ටත් බෑ. ඒක නිසා මේ අනන්ත වූ අපරිමාණ වූ ආරම්භණ ටික ගොඩවල් 6 කට සකස් කරලා ඇහෙන් ගන්න අරමුණු ටික - කනෙන් ගන්න අරමුණු ටික - නාසයෙන් ගන්න අරමුණු ටික - දිවෙන් ගන්න අරමුණු ටික - ශරීරයෙන් ගන්න අරමුණු ටික සහ හිතින් දැන ගන්න අරමුණු ටික කියල කොටස් කරලා තියෙනවා. හැබැයි මේ හැම එකකම තියෙනවා අර විදියට හිතට උපකාර වෙන ගතිය.

දැන් අපි බලමු මෙහෙම - අතීත වශයෙන් - වර්තමාන වශයෙන් - අනාගත වශයෙන් තියෙන හැම දෙයක්ම ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය යෙන් ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ඒවාට තියෙනවා. දැන් ප්‍රත්‍යය ධර්ම - සරලව කියනවා නම් ඔය ප්‍රත්‍යය ධර්ම හැටියට සලකන්නේ වර්තමානයේ මොනවා හරි තියෙනවා නම් - වර්තමානයේ හිතක් තිබෙනවානම් - එක හිතක්ද හිත් දෙකක්ද දහයක්ද පහළොවක්ද 89 ද - ඒ වර්තමානයේ තිබෙන 89 යම ප්‍රත්‍යය ධර්මයි. ඊළඟට ඒ වර්තමානයේ පහළ වන්නාවූ සිත්වල තිබෙන චෛතසික ධර්ම සමූහය යම් තරම්ද ඒවත් ප්‍රත්‍යය ධර්මයි.

එකියන්තේ ආරම්භය ප්‍රත්‍යය සවභාවය තියෙනවා. වර්තමානයේ පහළ වන්නාවූ යම් කිසි රූප ප්‍රමාණයක් තිබෙනවද ඒ සෑම රූපයකම ආරම්භය ප්‍රත්‍යය ගුණය තිබෙනවා. එනිසා සිත් 89 යයි වෛතසික ධර්ම 52 යි රූප ධර්ම 28 යි කියන මේ ධර්මා ඔක්කොගේම තිබෙනවා වර්තමාන වශයෙන් අරමුණු වන - වෙන්න පුළුවන් ගතිය. ඒවගේම තිබෙනවා අතීතයට තල්ලු වෙලාගිය සිත් 89 - අතීතයට තල්ලු වෙලා ගිය වෛතසික 52 - අතීතයට තල්ලු වෙලා ගිය රූප 28 අරමුණු කරන්න පුළුවන් - අරමුණු වෙන ආරම්භය ප්‍රත්‍යය සවභාවය තියෙනව. අනිත් එක තමයි අනාගතයේ පහළ වෙන්ට තිබෙන සිත් 89 - අනාගතයට පහළ වෙන වෛතසික 52 - අනාගතයේ පහළ වෙන රූප 28 පිළිබඳවත් අරමුණු වීමේ සවභාවයත් තිබෙනවා. ඒ විතරක් නෙමෙයි. දැන් ඔය ටික ඇවිල්ල විත්ත වෛතසික රූප වශයෙන්. තව ධර්මා දෙකක් අපි කිව්වා. ඒතමයි නිර්වාණය. නිර්වාණයට කාලයක් නෑ. නිර්වාණයට අතීත නෑ - නිර්වාණයට වර්තමාන නෑ - නිර්වාණයට අනාගත නෑ. කාලයක් අයිති කරන්ට බැරි නිර්වාණ ධාතුවත් කාලයකට සම්බන්ධ කරන්න බැරි ප්‍රඥප්තියත් කියන එකත් ප්‍රත්‍යය ධර්මයක්.

ඊළඟට අපි කිව්වනේ යම් කිසිදෙයක් - ආරම්භයක් ප්‍රත්‍යය වෙනවනම් - ඒ ආරම්භයට ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වෙන්ට එපැයි. මෙහෙම හිතමු කැමරාවකට ජේන දේ ආරම්භයයි කියලා ගත්තම ඒ අරමුණ ග්‍රහණය කරන්නාවූ ඒ කැමරාව තමයි ආරම්භය හින්දා ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වෙන්තේ. දැන් රූප ආරම්භය තමයි ‘ආරම්භය ප්‍රත්‍යය’ - ඒ ආරම්භය ප්‍රත්‍යයේ උපකාරය ලබාගෙන ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වෙන්තේ සිත් ටිකකුත් වෛතසික ධර්ම ටිකකුත් විතරයි. ඒ නිසා විත්ත වෛතසික ධර්ම ටික තමයි ආරම්භය වශයෙන් ප්‍රත්‍යය ලබාගෙන ප්‍රත්‍යය උප්පන්න සවභාවයට පත් වෙන්තේ. මේකේ තිබෙනවා ගොඩක් අපිට දැනගන්න ඕනෑ දේවල්.

මනෝද්වාරික වශයෙන් ගත්තයින් පස්සේ මහා ගොඩාරියක් තිබෙනවා අරමුණු. ඔය පරමාර්ථ ධර්ම. පරමාර්ථ නොවන්නාවූ සමහර ධර්ම. අතීතයට ගියාවූ ධර්ම. කාලත්‍රයට අයත් නොවන්නාවූ ධර්ම. නොපැමිණියාවූ ධර්ම. ඔය වගේ ද්වාරයට සම්බන්ධ නොවන්නාවූ හවාංග සිත් තියෙනවා. චුති සිත් තියෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි සිත් තියෙනවා. ඔය සෑම දේකම තියෙනව ආරම්භය සවභාවය අනිත් හිතකට වෛතසිකයන්ට උපකාර වන්නාවූ සවභාවය.

ඊළඟට මේකේ තව කොටසක් තිබෙනවා කියලා දෙන්නට. අපි ඉස්සර වෙලා බලමු මේ පින්වතුන්ට මේ කියපු ටික යම් කිසි ප්‍රමාණයකට දැනුනද අහුඋනාද තේරුම් ගියාද කියලා. ඒක දැනගෙන ඊට පස්සේ අපි තව කොටසක් තිබෙනවා මේ ගැන

කියන්නට - ඒ කොටස මම මතක් කරන්නම්. මම කැමතියි මේ අපේ පින්වතුන්ට මේක ග්‍රහණය උනාද කියන බව දැනගැනීමට. ඒක නිසා අපි මෙතන ඉඳල සාකච්ඡා කරමු. මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා මේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය කියන එක පැහැදිලිව හොඳට තේරුම් ගන්නට ලැබේවා කියල. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය කියන සවභාවය හොඳට වටහා ගන්නට ලැබේවා ඒවගේම හිතන්නට මෙනෙහි කරන්නට ලැබේවා! මේක සාමාන්‍යය හිතකට එහෙම ලේසියෙන් අහුවෙන්නෙත් නෑ. නැවත නැවත කියන්නට ඕනෑ. නැවත නැවත අහන්නට ඕනෑ. නැවත නැවත මෙනෙහි කරන්නට ඕනෑ. පටිඨානය කියල කියන ධර්ම වල හරිම සියුම් සවභාවයක් තිබෙන්නේ. හරිම සියුම් සවභාවයක්. වචන නම් සුත්‍ර දේශනා වලදී කියල තියෙන නිසා දැන ගන්නට පුළුවන්. නමුත් මේකේ තිබෙන ක්‍රියාකාරී ධර්ම සවභාවය බලන්නට ගියන් පස්සේ හරි සුක්ෂම දෙයක්. ඒක නිසා අපි පරෙස්සමින් මේක ඉස්සරහට ගෙනියන්න ඕනෑ. මම හරිම මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා හරිම කරුණාවෙන් මම මේ පින්වතුන්ට මේ කියල දෙන්නේ. මේ ධර්ම කොටස් සුක්ෂමයි. නිවැරදිව තේරුම් ගන්නට. යම් කිසි වැරදි හැඟීමක් ඒකට අතුල්වන්නට ඉඩ දෙන්න හොඳ නෑ. අනිත් එක තමයි මේ ධර්ම කොටස් කියන කොට හරියට පටලාවෙනවා - ඒක තියෙනවා - කියන්නේ එක ප්‍රත්‍යයක්, හිතෙන්නේ තව ප්‍රත්‍යයක්. ඒක නිසා තමයි එකින් එක එකින් එක වෙනම වෙනම - වෙනම වෙනම ප්‍රත්‍යය ධර්ම අරගෙන අපි සාකච්ඡා කරන්නේ. ඒ නිසා මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා අපේ මේ ධර්ම සභාවේ සහ ධර්ම මණ්ඩලයේ ඉන්නා පින්වතුන්ට අතරමං නොවී මේවා හොඳට තේරුම් ගන්නට ලැබේවා! ඒ වාගේම මෙය ධර්ම අවබෝධය පිණිස නිර්වාණ අවබෝධය පිණිස මේ ඇසීම හිතීම මෙනෙහි කිරීම හේතු වේවා! උපකාර වේවා! ධර්ම අවබෝධය වේවා! කියල මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සැමදෙනාටම තේරුවන් සරණයි!

දැන් ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධ තියෙන ප්‍රශ්න මතුකරන්න. ඒවගේම මතක් කරන්න කැමතියි සමහර වෙලාවට තිබෙනවා මේකට ප්‍රශ්ණයක් ගත්තයින් පස්සේ මේකේ කිට්ටුවෙන් යන ප්‍රශ්නත් තියෙනවා. කෙලින්ම මේකට බැහ ගන්න ප්‍රශ්නත් තිබෙනවා. ඒවා අපි ගන්නට ඕනෑ. සමහර වෙලාවට තිබෙනවා මේකේ කිට්ටුවෙන් යනවා හැබැයි එක පාරට මේකට ගාව ගන්නත් බැරි වෙන ඒවත් තියෙනවා. එහෙම උනොත් එහෙම අපි වෙනම ගන්නට ඕන. හේතුව පැටලාවෙන හින්දා. සමහර වෙලාවට තියෙනව සමහර ප්‍රශ්න - වචනය මේකෙන් ගත්තට කලා කරන්නේ වෙනම පරාසයක්. ඒවගේ අවස්ථාවේදී අපි ඒක වෙන ධර්ම සාකච්ඡාවකට වෙන මාතෘකාවක් හැටියට ගන්න ඕන. ඒක නිසා මම මේ පින්වතුගේ හිත හරියට මේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයටම යොමු කරගෙන තියා ගන්නට

කැමතියි. ඒ නිසා දැන් ඒකත් හිතේ තියාගෙන ඒකට අදාළව ප්‍රශ්න අහන්න පුළුවන්. තෙරුවන් සරණයි !

ප්‍රශ්නය - සවාමීන් වහන්ස අවසරයි පොඩි ප්‍රශ්නයක් මට මතු උනා ස්වාමීන් වහන්ස අරමුණක් නිසා සිතිවිල්ලක් ඇතිවෙලා ඒ මොහෙතේම නැති වෙනවනම් මේ ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ මොන සිතටද ස්වාමීන්වහන්ස ? ඒ ප්‍රශ්නේ හරිද දන්නේ මම අහනවා. රූපාරම්මණය වර්ණයක් නම් වර්ණය ඇතිවෙලා ඒක නැති වෙන්න කලින් සිත නැති වෙනවා නම් එතකොට මේක ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය යෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ මොන සිතටද ස්වාමීන්වහන්ස?

පිළිතුර - යම්කිසි සිතක් පහළ වෙන කොට ඒ සිත පහළ වෙන්තේ අරමුණක් අල්ලගෙනයි. අරමුණකට හැරිලයි. අරමුණක් අල්ලගෙන අරමුණකට යොමුවෙලා අරමුණකට හැරිලා අරමුණ පැත්ත බලාගෙන තමයි චෛතසික ධර්මයයි හිතයි ටික පහළ වෙන්තේ. ඔන්න හිත පහළ උනා. මහත්තයගේ ප්‍රකාශනයේ හැටියට ඒ හිත පහළ උනා ඒ හිත නැති වෙලා ගියා කියනවනේ. නමුත් මේ හිත පහළ වෙන කොට අරමුණක් අවශ්‍යයි. දැන් ඒ ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ඒ හිතට ඒ අරමුණ ආරම්මණය වෙන්තේ ඒ හිත හට ගත්ත වෙලාවෙමයි. ඒ හිත හටගත්තු වෙලාවෙම - අපි හිතමු එක ක්ෂණයක් තියෙනවා කියල. හිත ක්ෂණයක් තිබෙනවා - ක්ෂණයකින් නැතිවෙලා යනවා. නමුත් ඒ ආරම්මණය ඒ ක්ෂණයේදී අර පහළ උනාවූ හිතට ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒ ආරම්මණයට ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙනවා මොහොතකට හෝ වේවා සිතත් චෛතසික ධර්ම සමූහයකුත් මතු උනානම් - ගොඩ උනානම් ‘මගේ දිහා බැලේවා’ - ‘ඒ හිතට පහළ වෙන්ට උපකාරක සවභාවය මට තිබෙනවා’ කියන සවභාවය ඒකේ තිබෙනවා. ඒක නිසා ඒ මහත්තය ඒ අහපු ප්‍රශ්නයට උත්තරය තමයි හිත පහළ උනාට පස්සේ නෙමෙයි ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ හිත පහළ වෙනකොටම ඒ ආරම්මණය ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. වර්තමාන රූපයක් ගත්තම ශබ්දයක් ගත්තම ඔය විදියට. ඊළඟට අපි හිතමු සිත පරණ උනා කියල. දැන් ඇස් දෙකත් පියාගෙන ඉන්නව කන් දෙකත් නිස්කලංක කරගෙන ඉන්නවා නාසයටත් කිසිම ප්‍රශ්ණයක් නෑ. දිවත් අරමුණු ගන්නේ නෑ. ශරීරයත් නිසොල්මනේ තියාගෙන ඉන්නවා. දැන් එතකොට ද්වාර 5 හෙන් වර්තමාන අරමුණු ගන්නේ නෑ කියල අපි උපකල්පනය කරනවා. ඇස් දෙක පියාගෙන ඉන්නවා. දැන් ඇහෙන් වර්තමාන අරමුණු නෑ. කනෙන් වර්තමාන අරමුණු නෑ. නාසයෙන් වර්තමාන අරමුණු නෑ. කයෙන් වර්තමාන අරමුණු නෑ. දිවෙන් වර්තමාන අරමුණු නෑ. ඊළඟට හිත පරණ අරමුණු ගැන භාර භාර ඉන්නව. දැන්

පහළ වෙන හිත වර්තමානයයි. දැන් පහළ වෙන හිත වර්තමානයයි මනෝ ද්වාරිකයි. මේ දැන් පහළ වෙන්නාවූ මනෝ ද්වාරික හිතට අරමුණ වෙන්තේ පරණ කැලී. හැබැයි ආරම්භණය පරණ වශයෙන් ගත්තට අරමුණු කරන්නේ වර්තමාන හිතකින්. ඒ පරණ වෙච්ච හිතෙන් තිබෙනවා අමුතූම ගතියක් ධර්මසවභාවයක් මේ වර්තමානයේ හට ගන්නාවූ - වර්තමානයේ ඇති වෙන්නාවූ මේ මනෝද්වාරික සිතට ඒක පෙනීහිටින - අරමුණුවෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒක නිසා හැම වෙලාවේම ඔය ‘අරමුණ’ හිත පහළ වෙන වෙලාවට තමයි ඕක මතු වෙන්තේ. ඒක නිසා අපි මතක තියා ගත යුතුයි අපේ අභිධර්මයේ ආරම්භය. අභිධර්මයේ ආරම්භයේදී කියනවා මෙහෙම එකක් -

‘එකුප්පාදනිරොධා ව - එකාලම්බණවත්ථුකා’ = සිතයි චෛතසික ධර්මයි එකුප්පාද වෙනවා - එකාලම්බන වෙනවා. ඒ කියන්නේ එක අරමුණක් ගන්නවා. මේ හිත ගැන කියන්නේ. හැබැයි ඒ වෙලාවේ - ඒ මොහොතේ - ඒ ක්ෂණයේ - ඒ තත්පරේ තමයි එහෙම වෙන්තේ. ඒ වෙලාවේ ඒ අරමුණ ඒ ක්ෂණයෙහිම අර පහළ වෙන හිතට ‘මෙන්න මමත් ඉන්නවා’ කියන්න වගේ ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒ විදියේ ස්වභාවයක් තමයි ඔය ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයේ තිබෙන්නේ. තෙරුවන් සරණයි!

බොහොම පිං ස්වාමීන් වහන්ස. එතකොට සවමීන්වහන්ස වර්තමානයේ බාහිර තියෙන වර්ණ රූපය එක විතක්ෂණයක් තුලදී අරමුණු උනාට පසුව නැවත බාහිරෙන් වර්ණ රූපයක් ගන්ට පෙර ඒ අතර තුර විතක්ෂණ ගානක් ස්වාමීන්වහන්ස පරණ වර්ණ අරමුණ අරගෙන සිතුවිලි පහළ වෙනවා කිව්වහම හරිද සවාමීන්වහන්ස.

පිළිතුර - එහෙම වෙනවා. එහෙම වෙනවා කියල කියන්නේ - ඒක මෙහෙමයි මහත්තය වෙන්තේ. හැබැවටම ගත්තම අපි හිතමු මෙහෙම. දිග passage දෙකක් තියෙනවා. දැන් අපි හිතමු airport එකක තියනවනේ ඔය මිනිස්සු යන තැන්. දැන් passage දෙකක් තියෙනවා ඒ passage දෙක මැදින් දාල තියෙනවා ටිකක් අඳුරු වීදුරුවක්. හැබැයි අනිත් එහාපැත්තෙ යන එක්කෙනාගේ හෙවනැල්ල ජේනවා. හැබැයි සම්පූර්ණ ජේනනේ නෑ. හැබැයි එක තැනක තිබෙනවා ඒ passage එකේ දොරටුවක්. එහා පැත්තේ passage ඒකෙන් මෙහා පැත්තේ passage එකට එන්න පුළුවන්. අපිට අර දොරටුව ගාවින් අපි යනකොට එහා පැත්තේ passage එකේ ඉන්න එක්කෙනා අපිට ජේනවා. හොඳටම ජේනවා. එයත් අපිත් එක්ක ඉස්සරහට යනවා - අපි මෙහා පැත්තේ passage එකේ යනවා. එහා ඒ පැත්තේ තීරුවේ එයා යනවා. අපි හොඳටම එයාව දැක්කේ අර දොර

තියෙන හරියෙන්. හැබැයි අපි අපේ පැත්තේ යනකොට ජේනවා සෙවනැල්ල වගේ එහා පැත්තෙන් යනවා. හැබැයි එයා අපි හොඳටම දැක්කේ අර open දොර තියෙන තැනින් විතරයි. අරමුණක් අපි ගන්නකොට ඒ රූපාරම්මණයක තිබෙනවා විතක්ෂණ 17 ක වේගවත්ව දිව යන්නාවූ සවභාවයක්. ඒ විත්තක්ෂණ 17 ක් වේගයෙන් දිව යන පවතින සවභාවයක් රූපයකට තිබුණාට හිතට එව්වර හයියක් නෑ. හිත ඒ රූපය ගන්නේ එක තැනකින් විතරයි. විත්තක්ෂණ කීපයක් ගියාට පස් එක තැනකින් විතරක් අර දොරටුවේ opening එකෙන් මනුස්සය දකින්න වගේ එක තැනකින් ගත්ත. හැබැයි ගත්ත ගමන් ටස්ගාල ඒ රූපය මනෝද්වාරිකයට ගිහිල්ලා මනෝද්වාරික වශයෙන් තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම යන්නේ. එකට මනෝද්වාරික කියල කියන්නේ නෑ. හේතුව තවත් අර එතැන වැදිව්ව එක එහාපැත්තෙන් - අර මනුස්සය passage එක දිගේ එහා පැත්තෙන් හෙවනැල්ල වගේ යන්න වගේ මනෝද්වාරයට බැහැ ගන්නකොටම අර දැකපු රූපය තවත් විත්තක්ෂණ ගානක් ඉස්සරහට යනවා. ඒක නිසා විත්ත වීථියකදී ඔන්න ඔය වගේ ස්වරූපයක් එනවා. එක විත්තක්ෂණයකදී තමයි වක්ඛු විඤ්ඤාණයට හරි සෝත විඤ්ඤාණයට හරි ඔය රූපයක කැල්ලක් හොඳට වදින්නේ. හැබැයි ඉතින් රූපය ඒ වනවිට ඒ වෙලාවේ දී අර වක්ඛු විඤ්ඤාණයට ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. හැබැයි එතන ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය උනාට - අනිත් එක ඉතින් රූපය දැක්කත් එකයි නොදැක්කත් එකයි. රූපය මැරිලා යනවා. ඊට පස්සේ ඒ ගත්ත රූපය හරියට අලුත් රූපයක් හැටියට සලකාගෙන ඊට පස්සේ වැඩ ටික කරගෙන යනවා මනසේ. ආත්ත ඒ හැම අවස්ථාවකදීම මනෝද්වාරික වශයෙන් අරමුණු වෙන්න ඕන හරිය මනෝද්වාරික වශයෙන් ඒ රූපාරම්මණය අරමුණු වෙනවා. ඒවාගේම පංචද්වාරික අරමුණක් හැටියට අරමුණු වෙන්ට ඕන තැනදී පංච ද්වාරික අරමුණක් හැටියට අරමුණු වෙනවා. ඒ හැම තැනකදීම ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් - ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වීමේ හැකියාව මේකට තියෙනවා.

ඔබ වහන්සේට අනේක වාරයක් පිං එතන පැහැදිලි කර දුන්නට. තෙරුවන් සරණයි සවාමීන් වහන්ස.

ප්‍රශ්නය - තෙරුවන් සරණයි සවාමීන් වහන්ස ඒකේදී වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළ වන තැන තියෙනවනේ. එතකොට අපි දන්නවා සාමාන්‍යයෙන් වෛතසික තියෙන්නේ 7 යි කියල. එස්ස වේදනා සංඥා වේතනා ඒකග්‍රතා ජීවිතෙන්ද්‍රිය මනසිකාර යන ටිකයි සිතයි. එතකොට ඔය හතම එකතුවෙලාද සවාමීන්වහන්ස

එතනදී වර්ණ සංඥාව ගන්නේ නැත්නම් මොකක් හරි වෛතසියක් ප්‍රධානත්වය ගන්නවද? දැන් ස්වාමීන්වහන්ස සිබ්බ වක්ඛු අවස්ථාවකදී වගේ වෙන කොට ප්‍රඥාව එකතු වෙලා ඒ හිතේ තියෙන ප්‍රබලත්වය මතද ගන්නේ නැත්නම් එතනදී සබ්බ චිත්ත සාධාරණ වෛතසික 7 යි සිතයි අධාරයෙන්ද පමණක්ද අරමුණ ඒ අවස්ථාවේ ගැනෙන්නේ? අපිට හිතෙනවා ස්වාමීන්වහන්ස ලෝකෝත්තර හිත්වලට නිර්වාණය අරමුණු වෙන්නේ ප්‍රඥාවට කියල. එතකොට ප්‍රඥාවට විශේෂයෙන් අරමුණු වෙනවද නැත්නම් ප්‍රඥාව සහිත ඒ මාර්ග හිතට හරි එල හිතට හරි නිවන අරමුණු වෙනවද කියන එක පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කර ගන්න පුලුවන්ද ස්වාමීන් වහන්ස තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - මම හරි පරෙස්සමින් අහගෙන හිටිය මහත්තය අහපු ප්‍රශ්නය මට තේරුණා. මහත්තය අහපු ප්‍රශ්නේ තිබෙනවා ස්ථාන තුනක්. පළවෙනි එක තමයි ද්වාරික චිත්තය. දැන් පළවෙනි එකේදී ධම්මා 8 ක් තියෙනවා. ඒ තමයි සර්ව චිත්ත සාධාරණ වෛතසික 7 යි හිත කියන්නාවූ එකයි 8 යි. මෙතැන තියෙන්නේ මහත්තය ඇත්ත වශයෙන්ම ක්‍රියා සවරුප 8 ක් . ක්‍රියා සවරුප 8 ක එක්කාසුවකින් තමයි අර අරමුණ පිළිබඳව යම්කිසි වැඩක් කරන්නේ. ඒ වැඩය - ඇත්ත වශයෙන්ම අරමුණ ගැනීම කියන වචනය පාවිච්චි කරාට හිතට මුල් තැන දීල. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ 8 දෙනාගෙන් හිතයි වෛතසික ධම් 7 යි ගත්තම හිතට මුල් තැන දීල තමයි මේක කථා කරන්නේ. ඒ කියන්නේ හිත ප්‍රධානත්වයක් එතන දරන නිසා, හැබැයි අරමුණ දැන ගැනීමේ - ග්‍රහණය කිරීමේ හැකියාව හිතට තිබුනට හිතේ තියෙනවා යම් යම් දුර්වල කම්. ඒ දුර්වල කම් ටික සම්පූර්ණ කරලා දෙන්නේ අනිත් වෛතසික ධම් 7 යි. සිතට අරමුණට යා ගැනීමේ හැකියාව නෑ එහෙමට. එහෙම හැකියාවක් ඒ හිතට නෑ. හිතට තියෙන්නේ අරමුණ දැන ගැනීමේ හැකියා මාත්‍රය පමණයි. ඊළඟට අර මනසිකාරය කියන එක එක්තරා ක්‍රියාවක් කරලා දෙනවා අර අරමුණ දැන ගන්නාවූ ගතිය හෙවත් හිත අර අරමුණ පැත්තට ටිකක් තල්ලු කරලා දානගතියක් තියෙනවා. හැබැයි ඒ මනසිකාරයට අරමුණ දැනගන්ට බෑ. මනසිකාරය කියන ක්‍රියාව කරන්නේ හිත අරමුණ පැත්තට තල්ලු කරලා දානවා. හැබැයි එහෙම තල්ලු උනායින් පස්සේ සපර්ශය කරන්නේ මොකක්ද මේ තුන්දෙනා එකතු කරනවා. සපර්ශයට බෑ අරමුණ දැන ගන්ට. මනසිකාරයට බෑ අරමුණ දැන ගන්ට. වේදනාවට බෑ අරමුණ දැන් ගන්ට. වේදනාව කරන්නේ එකේ තියෙන පොඩ්ඩක් මොකක්හරි හොඳක් නරකක් විද ගැනීම. සංඥාව කරන්නේ කොටි ප්‍රකෝටි ගානක් අරමුණු තිබුනට ඒ වෙලාවට ටික ගාල එකක් කොටු කරලා ගන්න ගතිය විතරක් කරලා දෙනවා හිතට. එව්වරයි එයා කරන්නේ. හැබැයි සංඥාවට අරමුණ දැන ගන්ට බෑ.

වේදනාවට අරමුණ දැන ගන්නට බෑ. ඊළඟට අර වේදනාවට තියෙන්නේ ඔය ධර්මය 8 එක්කාසු කරලා පවත්වාගැනීමයි. වේදනාවට අරමුණ දැන ගන්නට බෑ. ඒකාග්‍රතාවයට අරමුණ දැන ගන්නට බෑ. ඔක්කොම තියෙන්නේ එකතුකරලා set එක හදාගන්න එක. ඒකනිසා ඇත්ත වශයෙන්ම බැලුවහම ඔය ‘අරමුණ දැන ගන්නවා’ කියන වැඩේ කරන්නේ හිත විතරයි. ඒ හිතට අරමුණු දැන ගැනීමේදී අනිත් හත්දෙනාම මහ පොදියට ක්‍රියා 7 ක් තව සිද්ධ කරනවා. ප්‍රධාන අරමුණ දැන ගැනීම නිසා ඒ අවස්ථාවේදී මේ විඤ්ඤාණයට කියනවා අරමුණ දැන ගන්නාවූ හිත කියල. හැබැයි ඇත්තට බැලුවයිත් පස්සේ ක්‍රියා අටක් සිද්ධ වෙනවා. අනිත් හත්දෙනාගේ උදව්ව නැතුව කරන්නට බෑ. අර කියනවනේ ‘මනොපුබ්බභිගමා ධම්මා’ කියල. ඒක නිසා මනස ප්‍රධාන නිසා අර සිතේ තිබෙන සපර්ශය ගැන කියන්නෙත් නැතුව මනසිකාරය ගැන කියන්නෙත් නැතුව ඒකාග්‍ර තාවය ගැන කියන්නෙත් නැතුව සංඥාව ගැන කියන්නෙත් නැතුව මොකක්වත් ගැන කියන්නේ නැතුව - අර අයගේ support එක ලැබුණා තමයි, ප්‍රධාන දේ අරමුණ දැන ගැනීම නිසා කියනවා හිතින් අරමුණු ගන්නවා කියල. ඔන්න එකක්. එකේදී ඔය ක්‍රියා සවභාව 8 ක්. ඒක වර්තමානයයි.

අනිත් එක තමයි ‘දිවැස’. දිවැසකින් ගන්න අවස්ථාවේදී එතන තිබෙන්නේ - විඤ්ඤාණය තියෙනවා හැබැයි විඤ්ඤාණයට හරියට තව lens එකක් හයි කරා වගේ. සාමාන්‍යයෙන් powerful lens එකක් හයිකරා වගේ ගතියක් තමයි එකේ තියෙන්නේ. එතන ප්‍රඥාව කියන එක තියෙනවා. ඇත්තවශයෙන්ම ඒකාග්‍රතාවය හොඳට ශක්ති සම්පන්න කරලා දීපු නුවණකින් තමයි ඒක දැනගන්නේ. හැබැයි එතැනදී හිත යට කරගෙන ප්‍රඥාව එනවා. මම නිතර කියන එකක් තමයි ඔය කැමරාවලට දානවනේ lenses. ඔය කැමරාවල තිබෙනවා ඒවාට fix වෙලා එන lense එකක්. ඒක normal එකක්. හැබැයි ඒක තියෙද්දීම තමයි powerful ලොකු දුර තිබෙන දේවල් ඇදල ගන්න පුළුවන් කලාත්මක රටා තිබෙන lenses ඒක ඉස්සරහට හයි කරන්නේ. ඊට පස්සේ focus කරපු ගමන්ම ලස්සනට කැපිල එනවා. ආන්න ඒ වගේ ප්‍රඥාව කියන වෛතසිකය හිත කියන එකට ආපු ගමන් එතනදී හරි ගොඩක් තියෙනවා. දැන් වර්තමාන රූපයක් දැකීමේදී හිතට උදව් කරන්නේ වෛතසික ධර්ම 7 යි. ඒක නිසා හරි දුප්පත් හිත. මහා ලොකුවට දැන ගන්නට එහෙම බෑ. වෛතසික ධර්ම හරි අඩුයිනේ. හැබැයි කුසල ආරම්භණයක් දැන ගැනීමේදී වෛතසික ධර්ම ප්‍රමාණය වැඩියි. වෛතසික ධර්ම 33 එහා යනවා. මේ 33 එහාට යන අවස්ථාවේදී හිතට අරමුණ දැනගැනීමට උදව් උපකාර කරන්නාවූ ක්‍රියා සවභාවයේ තිබෙන ධර්ම හරි වැඩියි. ඒ වැඩි කම නිසා ප්‍රඥාවටත් හොඳට වැඩ කරන්න පුළුවන්.

තව එකක් තිබෙනවා මෙහෙම - දැන් අපි යම් කිසි කණ්ණාඩියකින් බලන කොට කණ්ණාඩියෙන් ජේන ගතිය තියෙනවනේ. කණ්ණාඩියෙන් ජේන ගතිය හැබෑව. අපිට එහා පැත්ත හොඳට ජේනවා. අපි හිතමු ඇස් කණ්ණාඩියක් කියල. අපි ඔය ඇහැට දාන කණ්ණාඩියට කොළ පාට කැල්ලක් හයි කරනවා. එහෙම කැල්ලක් හයිකරපු ගමන්ම අර පෙනෙන ගතිය සම්පූර්ණයෙන්ම කොළ පාට වෙනවනේ. අපිට මුළු ලෝකයම කොළ පාට වෙලා පෙනේ. ආන්න ඒ වගේ මේ හිතට අර ප්‍රඥාව කියන ලෙන්ස් එක හයි කරපු ගමන් එයාගේ ඒ වෙලාවට තිබෙන්නාවූ ශක්තියේ හැටියට අර අපි බලපු කණ්ණාඩියේ තිබුන ජේන ගතිය කොළ පාට යට කරගෙන අපිට කොළ පාට ජේන්න ඇරිය වගේ ප්‍රඥාව කියන ලෙන්ස් ගිහිල්ලා හිත යට කර ගන්නවා. හිතටත් යම් ටිකක් ජේනවා තමා - ඊටත් වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ප්‍රඥාවට ජේනවා. ප්‍රඥාව කරන්නේ - හිත තුබුනට හිතේ තිබෙන බලය නැත්තේ නෑ හැබැයි ඒක dominate වෙනව ප්‍රඥාවෙන්. ඒක නිසා කියනවා හිතින් බලනවා කියල කියන්නේ නැතුව අපි ඒකට දිවැසින් බලනවා කියල කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම එතන ප්‍රඥාව තමයි හිතට ගිහිල්ලා ඇලිල හිත යට කරගෙන එයා තමයි මේක කරන්නේ. හැබැයි හිත නැතුව නෙමෙයි. හිත තියෙනවා. හිතේ තියෙන කියා කාරිත්වය හරි සියුම් වෙලා යනවා ප්‍රකට නෑ. එකේ ප්‍රකට වෙන්නේ ප්‍රඥාවේ සවරූපය. එතකොට ලෝකෝත්තර අවස්ථාවට ගියාට පස්සේ එතැනදී තියෙන්නේ ප්‍රඥාවෙන් නිවන් දකිනවා කියල කියනවා. ප්‍රඥාව තමයි හිතේ තියෙන ශක්තිය dominate කරලා යට කරලා - හිතත් තිබිව්වාට වේ - නමුත් ප්‍රඥාවෙන් තමයි හොඳටම හොඳට නිවන් දකින්නේ. ඒක නිසා අපි කියන්නේ මාර්ග හිත් කියනවට වඩා මාර්ග ප්‍රඥාව. මාර්ග හිත කියලත් කියනව මාර්ග ප්‍රඥාවයි එතන තියෙන්නේ. ඒක නිසා සමාන්‍ය හිතුවිලි වලදී - ලෝකයට සම්බන්ධ දේවල් වලදී සිත දැනුමෙන් ප්‍රධානයි. ලෝකෝත්තර ධර්ම වලදී ප්‍රඥාව අවබෝධයෙන් ප්‍රධානයි. ඔය විදියටයි තියෙන්නේ මහත්තය. අර අනිත් වෛතසික හිත dominate කරනවා.

ජයන්ත මහත්මයා - බොහොම පිං ස්වාමීන් වහන්ස හොඳටම තේරුණා. දැන් සවාමීන් වහන්ස අරමුණු වලින් සිත් හදන්න බැහැ වෛතසික හදන්න බැහැ. එතකොට සවාමීන් වහන්ස මේ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න භාවයට එතකොට සිත් 89 වෛතසික 52 තියෙන්නේ. එතකොට ප්‍රත්‍යය උප්පන්න භාවය කියන්නේ අරමුණු වලින් උදව් ලබන එක වගේ එකක්ද එතනින් අදහස් වෙන්නේ?

පිළිතුර - හරි මහත්තය හිතපු තාලේ හරි. හදන එකක් නෙවෙයි. ඒ කියන්නේ අරමුණ ගිහිල්ලා සිත් හදන්නේ නෑ හිත් හැදිලා යන්ට තමන් උපකාර උනා විතරයි. දැන් ගහක් හදන්ට පොහොර දානවනේ. පොර දැම්මයිත් පස්සේ ගහ හැදෙනවා. හැබැයි ඒක ගහ හැදෙන්න යම් කිසි උපකාරයක් විතරයි. ඊළඟට වතුර ටිකක් දානවා - වතුරෙන් ගහ හැදෙනවා හැබැයි උපකාරයක් විතරයි. හැබැයි ගහ හැදුනේ වතුරෙන් නෙමෙයි ගහ හැදුනේ පොහොරෙන් නෙමෙයි. ගහ හැදුනේ වෙන එහෙකින් හැබැයි ඒ දෙක ගහ හැදෙන්න උපකාරයක් උනා විතරයි. ආන්න ඒ වගේ ආරම්භය කියන එක විත්ත වෛතසික ධර්ම යම් කිසි ප්‍රමාණයක් - අඩුවෙන් හෝ වැඩියෙන් යම්කිසි ප්‍රමාණයක් ඒ වෙලාවේ පහළ වෙන්ට නිකං පෙනී හිටිම් වශයෙන් උදව් වෙනවා විතරයි. මහත්තය හිතපු විදිය හරි. තෙරුවන් සරණයි!

බොහොම පිං ස්වාමීන් වහන්ස තෙරුවන් සරණයි!

තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන් වහන්ස ඔබ වනසේගේ කාල වෙලාව සලකල තව ටිකකින් වැඩ සටහන නිමා කරන්න පුළුවන්. අපි තව තේරුම් ගත යුත්තක් තියෙනවා. මම අහන්නම් ඒ ප්‍රශ්නය. ස්වාමීන් වහන්ස දැන් එක සිතකින් අපිට කිසිම අරමුණක් තේරුම් ගන්න බෑ. ඒක නිසා තමයි අපි කියන්නේ විත්ත විචියකින් තමයි දැන ගන්නේ කියල. එතකොට අපි ගත්තොත් එහෙම ඇසෙන් දකින රූපයක් එහෙම නැත්නම් වක්බු විඤ්ඤාණය විසින් ගන්න රූපයක් ගත්තහම එතනත් අපි ගත්තොත් එහෙම අති මහන්තාරම්භයක් සිත් ජේළියකින් තමයි අපි ඒක දැන ගන්නේ. එතකොට ප්‍රශ්න වෙන්නේ ස්වාමීන්වහන්ස දැන් ඒ වර්ණ රූපය කියන ඒ වක්බු ආශ්‍රයෙන් ගත්තොත් සිත් 46 පමණ ඇතිවෙන බව අපි අහල දැනගෙන තියෙනවා. ඒ 46 ටම ප්‍රත්‍යය වෙනවා නේද කියන ප්‍රශ්නය එනවා. ඒ කියන්නේ පංචද්වාරවජ්ජන යේ පටන් වක්බු විඤ්ඤාණ - සම්පට්ච්ඡන - සන්තීරණ - වොට්ඨපන ඇතුළු ඒ සියලුම සිත් පෙළටම ඒ බාහිරෙන් ගන්නා අරමුණ ප්‍රත්‍යය වෙනවද කියන එක කෙටියෙන් පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - ඒකෙ තියෙනවා මහත්තය මෙහෙම එකක් පරෙස්සමෙන් තේරුම් ගනීවා. හිත හැදෙන තැන කියල ජාතියක් තියෙනවා. හිත හැදෙන - හිත් හටගන්න - ඒ කියන්නේ ගහක් පැලවෙන කොට භූමියක් තියෙනවනේ. ඒ භූමිය වගේ හිතක් හටගන්න ආධාරක යම් කිසි තැනක් තියෙනවා. ඒ ආධාරක තැන් තියෙනවා 6 ක්. අපි ඒවා තමයි වස්තු කියල හඳුන්වන්නේ. යම් කිසි ආධාරක වෙච්ච වක්බු ප්‍රසාද වස්තුව - සෝත ප්‍රසාද වස්තුව - සාණ ප්‍රසාද වස්තුව - ජිව්හා

ප්‍රසාද වස්තුව - කාය ප්‍රසාද වස්තුව සහ භාදය වස්තුව යන තැන්වල තමයි මහත්තය හිතක් පහළ වෙන්නේ. වෛතසික ධර්මයන් පහළ වෙන්නේ ඔය භූමියක් ආශ්‍රය කරගෙනයි. විත්ත වීථියක් ගත්තම ඒ විත්ත වීථියේ වක්ඛුද්වාරික අතිමහත්තාරම්මණ විත්ත වීථියක වක්ඛු ද්වාරය ආධාර කරගෙන ඒ භූමියේ පහළ වෙන්නේ මහත්තය එක හිතක් විතරයි. එතකොට ඒක අර අමු අමුවේ තිබෙන්නාවූ ඒ වනකොට පහළ වෙව්ව මතු වෙව්ව රූපයක්. හැබැයි ඒ එක්කම - අපි කියමු ඒක හොඳ තරුණ පහේ මැරෙන්න වැට්ව්ව නැති රූපයක් කියල. ඒක නිසා හොඳට අහුවෙන ගතියත් ඒකට තියෙනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් ගත්තු රූපය ඉක්මනටම ඒක සම්බන්ධයෙන් අරමුණු කරන - බාර ගන්න එක පහළ වෙන්නේ මහත්තය භාදය වස්තුවේ. ඒ කියන්නේ ‘සම්පට්ච්ඡන්’ සිත. මේ සිත පහළ වෙන්නේ වක්ඛු ප්‍රසාදයේ නෙමෙයි. ඒක භාදය වස්තුවේ පහළ වෙන්නේ. වස්තු රූපය ආශ්‍රය කරගෙන. ඊට පස්සේ සන්තීරණයත් - වොට්ටපනයත් ඒ ඔක්කොම පහළ වෙන්නේ භාදය වස්තුවේ. ඉතින් මේක බැලුවයිත් පස්සේ වස්තු රූපය ආධාරකර ගෙන තමයි මේ line එක යන්නේ. දැන් ධර්ම විරෝධී ගතියක් ඇතිවෙනවා වක්ඛු ප්‍රසාදය ලඟ සම්පට්ච්ඡන් පහළ උනා - වක්ඛු ප්‍රසාදය ලඟ සන්තීරණය පහළ උනා - වක්ඛු ප්‍රසාදය ලඟ වොට්ටපනය පහළ උනා - වක්ඛු ප්‍රසාදය ලඟ ජවන් ටික පහළ උනා කියපු ගමන් ඔක්කෝ තියෙනව එතකොට වෙන වෙන ජාතින් ඔක්කෝ කරනවයි කියල. වෙන්නේ වස්තු රූපය ආධාර කරගෙන තමයි අනිත් ටික පහළ වෙන්නේ. එතකොට වෙන්නේ මහත්තය මේකට සාධාරණත්වයක් තියෙනවද කියල හිතෙනවා ඇයි මේකට පංචද්වාරික විත්ත වීථියක් කියල නම් කරේ මෙව්වර මේ වැඩි ප්‍රමාණයක් තියෙන්නේ භාදය වස්තුවේ නේද කියල. එහෙම හිතෙනවා. මටත් එහෙම හිතෙනවා. හැබැයි ඒක එහෙම නොකියා - දැන් විත්ත වීථියක අපි හිතමු, විත්තක්ෂණ හට ගන්න එකයි මැරී යන එකයි අයිත් කරපුගමන් හොඳට වැඩ කරන්න පුළුවන් විතක්ෂණ තියෙනවනේ 15 ක්. 15 න් ඇත්ත වශයෙන්ම live තියෙනවනේ 14 ක්. ඔය හංගය - වලන එහෙම නැති උනායිත් පස්සේ හොඳටම වැඩ කරන්නාවූ ඒවා තියෙනවා 14 ක් . ඒ 14 න් ඇහැ සම්බන්ධ කරගන්නේ එකයිනේ. ඒ කියන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය විතරනේ, අනිත් ටික ඔක්කොම වස්තුව ආශ්‍රය කරගෙන නෙ තියෙන්නේ. වැඩි පුර ප්‍රමාණයක් වස්තුව ආශ්‍රය කරගෙන පහළ වෙන නිසා නිකං සාධාරණ ගතියක් තියෙනවා ඇයි එහෙනම් එකට මනෝද්වාරික කිව්වනම් හොඳයි නේද කියල. ඒක එහෙම කියන්නේ නැත්තේ සාධාරණ හේතුවක් තියෙනවා - හේතුව වස්තු රූපය ආධාර කරගෙන සම්පට්ච්ඡන් පහළ උනත් - වස්තු රූපය ආධාර කරගෙන සන්තීරණය පහළ උනත් - වස්තු රූපය ආධාර

කරගෙන වොට්ස්පනය - ජවන් ටික පහළ උනත් ඒ වස්තු රූපයට ඒ විදියට වැඩ කරන්ට අල්ලලා දීපු රූපය අතීතයෙන් ගෙනාපු එකක් නෙමෙයි. අතීතයෙන් මතක් කරලා ගත්තු එකක් නෙමෙයි. අනාගතයෙන් කා වද්දගෙන ඇද ගත්තු එහෙකුත් නෙමෙයි. ඒ වෙලාවේම අමු අමුවේ දැකපු එකක් තමයි මේ වස්තු රූපය ආධාර කරගෙන මේ ඉතිරි ටිකෙන් යන්නේ. ඒක නිසා තමයි ඒක පංචද්වාරයට සම්බන්ධ පංච ද්වාරයට අරමුණු වෙච්ච රූපයක් අරගෙනයි මේ වස්තු රූපයට බාර දීල එතන machine එකේ වැඩ කරන්නේ. අන්න ඒක නිසා තමයි ඒකට ඒ නම කියන්නේ. ඇත්තට බැලුවයින් පස්සේ වැඩ කරන්නෙම අරකෙ. හැබැයි මෙහෙම එකක් තියෙනවා - අර ඉතිරි රූප ටික ඔහේ ගලාගෙන යනවා - මම පොඩි උදාහරණයක් කියන්නම්. සමහර විත්ත තියෙනව මහත්තය ඉරි ගහල - ඉරි ගහල කියන්නේ ලස්සනට මේ පොඩියට ලස්සනට රවුමක එක ඉරක් ගිහිල්ලා ගහපු පින්තූර ජාතියක් තිබෙනවා. ඔය පින්තූරයක් දිහා සාමාන්‍යයෙන් තත්පර 30 විතර ඇහැ හොල්ලන්නේ නැතුව බලාගෙන ඉන්ට ඕනෑ. බලාගෙන ඉදල ඊට පස්සේ ඒ පින්තූරෙන් එක පාරම ඇහැ අරගෙන බිත්තිය පැත්ත බලන්න ඕන. බලපු ගමන්ම අර ඉස්සෙල්ල බලාගෙන හිටපු පින්තූරේ බිත්තියේ තියෙනවා වගේ ටික වෙලාවක් අපිට දර්ශනය වෙගෙන යනවා. හැබැයි අපේ ඇහැ ඒ වෙලාවට පින්තූරයේ නැහැ. අපි ඒ පින්තූරයෙන් ඇහැ අහකට අරගෙන ඉන්නේ. නමුත් ඒක තවත් තියෙනවා කියල ජේනවා. ඒ අලුත් ගතිය හින්ද. ඒවගේ රූප ආරම්භණයකට ගිහිල්ලා පංචද්වාරාවස්ථන සිතට පස්සේ වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් එක රූපයක් ගහ ගත්තු ගමන් ඒක මහත්තය වැදිලා යනවා වැදිල්ලක් අන්න අර අපේ ඇහැ අර රූපයේ වැදිලා බිත්තියට අහු උනාට පස්සේ ජේන්න වගේ. එහෙම එක්ක යනවා. ඒ ටික තමයි හොඳට අල්ල ගන්නේ සම්පට්ච්ඡන සන්තීරණ වොට්ස්පනය ජවන් ටිකට හොඳට කන්න පුළුවන් - හොඳට වැඩ කරන්න පුළුවන් - හොඳට ක්‍රියාත්මක වෙන්න පුළුවන් ගතිය තියෙන්නේ එතන. ආන්න ඒක නිසා ඒවා මනෝද්වාරික හැටියට සලකන්නේ නෑ. ඒක වස්තු රූපය තමයි අධාරකරගෙන පහළ වෙන්නේ ලඟ හින්ද. මනෝද්වාරික හැටියට ඇත්ත වශයෙන්ම කියනවනම් ඒව කෙලින්ම මනසින්ම ගන්න ඒවා. ඒවාත් හැබැයි වස්තු රූප යෙන්ම තමයි යන්නේ. හැබැයි ඒ වස්තු රූපයට වැඩ කරන්ට එතන පහළ වෙන්ට ආපු පැත්ත වෙනස්. දැන් මෙහෙත් හැම තැනමත් තියෙනවනේ Chinees භාණ්ඩ. Australia වෙත් තිබුනට නම කියන්නේ චීන කියලනේ ඒවගේ ඒ ආපු තැනනේ - ඒ භාණ්ඩය ආපු තැන. ආපු රට. ඒකට නම දීල තමයි චීන කියල කියන්නේ. ආන්න ඒ වගේ අපි මනෝද්වාරික ආරම්භණය කියල කියන්නේ මනසට මනසින්ම ගත්තු නිසා.

ඊළඟට පංචද්වාරාවජ්ජනය කියල කියන්නේ මනසට ඒකෙන් ගත්ත හින්ද. ඔන්න ඔය විදියයි කියල මෙමතියෙන් මතක් කරනවා. තෙරුවන් සරණයි!

බොහොම පිං ඇත්තටම මම තෙරුම් ගත්තේ බාහිර තියෙන ඒ වර්ණ රූපයම ප්‍රත්‍යය වෙලා තමයි ඉතුරු පංචද්වාරවජ්ජන සම්පට්ඨිජන සන්තීරණ වොට්ටියපන ජවන් වගේ සිත් ජේළිය ඇති වෙන්නත් ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ ඇත්තටම අර රූපය කියන එක තමයි තේරුම් ගත්තේ. එහෙම හිතුවොත් නිවැරදිද ස්වාමීන්වහන්ස ඔව් මැරී ගිය ලඟ රූපය.

හොඳයි සවාමීන් වහන්ස බොහොම පිං අදට අපිට ලැබී තියෙන කාලය නිමා වී ගෙනයි යන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් - ගෞරවනීය ස්වාමීන් වහන්ස මම එහෙම අහගෙන ඉන්නකොට මට වැටහුනේ මේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් හට ගන්නේ රූපා රම්භණයක් හරහා අර කුසල හා අකුසල වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත් දෙක විතරක් නේද කියල. ඒක එව්වර දුරට යන කොට ඒක ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයට කොහොමද සම්බන්ධ වෙන්තේ කියන එක.

සවාමීන් වහන්ස ඒකටම අදාළ තව ප්‍රශ්නයක්. ගොඩක් අය හිතනවා වක්ඛු විඤ්ඤාණයට අතීත ආරම්භණයක් අරගෙන තමයි ඉතුරු සම්පට්ඨිජන සන්තීරණ සිත් පහළ වෙන්තේ කියල. සමහර පොත් පත් වල තියෙනවා විත්තක්ෂණ 17 ම තියෙන්නේ වර්තමාන ආරම්භණය කියල. දැන් කාන්ති මහත්මිය අහපු විදියට වර්තමානය කියන්නේ අර වක්ඛු විඤ්ඤාණය විතරයි අනිත් ඔක්කොම අතීත ආරම්භණයක් එක්කද යන්නේ නැත්නම් ඒ 17 ම වර්තමානද කියන එකත් පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරල දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - මෙහෙමයි තියෙන්නේ මම ඕක කියන්න තමයි අර කිව්වේ passage දෙහක යනවයි කියල. අපි දැන් passage දෙකකින් යනවා. එක්කෙනෙක් එහා පැත්තෙන් යනවා. එයා අපට යන බව ජේනවා නමුත් අපි මෙහා පැත්තෙන් යනවා. අපි එයාව දකින්නේ දොර ගාවින් යන තැනින් විතරයි. ඒ වගේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයට රූපාරම්භණය ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ වක්ඛු විඤ්ඤාණ අවස්ථාවේ පමණයි. ඊළඟට සම්පට්ඨිජනයට යනකොට ඒක එවෙලාවේම ගත්ත - විත්තක්ෂණයක් පරණ වෙච්ච අතීත ආරම්භණයක්. විත්තක්ෂණයක් පරණ වෙච්ච අතීත ආරම්භණයක් හැබැයි සන්තීරණයට යනකොට විත්තක්ෂණ දෙකක් පැරණ වෙච්ච එකක්. හැබැයි ඒක දෙකක් පරණ උනාට - පරණ උනා කියල

කිවිච්ඡන් අර ඒක ගත්ත රූපය තාම මැරීගෙන මැරීගෙන හිමිට හිමිට පාස් වෙලා යනවා එළියෙන්. ඇතුලෙන් ඒ ගත්ත එක පිළිබඳව අලුත් එකක් නිසා - ඒතරම් විත්තක්ෂණ ගානක් පරණ නැති නිසා ඒක ඒ වෙලාවට හරියට වර්තමාන හැටියට හොඳට කාවැදිලා තිබෙනවා. ඇත්ත වශයෙන්ම සිද්ධ වෙන්නේ වක්බු විඤ්ඤාණයට අහු වෙච්ච එක - මානසික වශයෙන් පරණවීගෙන යන ගතිය විතරයි තියෙන්නේ. හැබැයි ඒක හොඳටම බැලුවයින් පස්සේ තමයි ඕක තේරෙන්නේ. හැබැයි අපි විග්‍රහ කරන කොට එව්වර detail යන්නේ නැතුව සාමාන්‍යයෙන් කියනවා. හැබැයි සමහර අය තේරුම් ගන්නවා දිග ජේලියටම ඕක විත්ත වීථියේ තිබෙන්නාවූ සෑම සිතකටම අර රූපයේ තිබෙන ක්ෂණ 17 ම ජේනවා කියන එක තමයි සමහරුන්ට වැටහී යන්නේ. හැබැයි ඒක ගැලපෙන්නේ නැති තැන් තියෙනවා. ඒක හොඳට තේරෙනවා.

හොඳටම බලන්ට දැන් රූපයක් පහළ වෙනවා. රූපයක් පහළ වෙලා විත්තක්ෂණ 17 ක් ඉන්නවනේ. හැබැයි රූපයක් පහළ වෙලා විත්තක්ෂණ 17 ක්ම ඉන්නේ නෑ. පහළ වෙන විත්තක්ෂණයයි මැරෙන විත්තක්ෂණයයි බාර දෙන්නට ඕන වැඩ කටයුතු දෙහෙකට. එකක් තමයි රූපය පහළ වීමේ වැඩය රූපය මැරී යාමේ වැඩය. රූපයක් ජේනවනම් අරමුණු කරනවානම් අරමුණු කරන්ට තිබෙන අවස්ථා තව තිබෙන්නේ 15 යි. ඒ 15 වෙනුවත් හවාංග අවස්ථාවේදී හිතට රූපය අහුවෙන්නේ නෑ. හවාංග වලන අවස්ථාවේදීත් හිතට රූපය හරියට අහුවෙන්නේ නෑ. හවාංග උපච්ඡේද අවස්ථාවේදීත් අහුවෙන්නේ නෑ. ටිකක් වැඩිපුර රූපය පැත්තට හැරෙන හිත තියෙන්නේ පංචද්වාරාවජ්ජන සිත විතරයි. ඊට පස්සේ හරියටම ගිහිල්ලා රූපයේ හිත ස්පර්ශවන සහ හොඳට අඩිය ගහන තැන තමයි වක්බු විඤ්ඤාණය. එතකොට දැන් මේ රූපය පහළ උනාට පස්සේ මේ වෙලාව වෙනකොට විත්තක්ෂණ 5 ක් පරණ වෙලා තියෙනවා. හවාංග අවස්ථාවේදී පහළ උනා හවාංග වලන අවස්ථාවේදී පරණ උනා. එතකොට හිත නෑ රූපය ගාව. තවම එනවා. හවාංග උපච්ඡේද අවස්ථාවේදීත් විත්තක්ෂණ තුනක් පරණයි රූපය. එතකොටත් තාම වැදිලා නෑ. පංචද්වාරාවජ්ජන එකේ හැරුන. එතකොට 4 ක් පරණයි. තාම ස්පර්ශ උනේ නෑ මේ රූපය. රූපයත් ඉතින් ඔහේ හැදීගෙන මෝරගෙන යනවා. තාම මේ එනවා. හිත එනවා මේ රූපය පැත්තට. හරියට රූපය විත්තක්ෂණ 5 ක් පරණ වෙනකොට තමයි හරියටම වදින්නේ ඇවිල්ල. එතනින් ගත්ත. එතකොට අරගෙන ඊට පස්සේ ඇතුලට රිංග ගන්නවා. හොඳට විත්තක්ෂණ 17 දෙකට බෙදන්න. විත්තක්ෂණ 17 ක් දෙකට බෙදුවට පස්සේ

කියද එන්නේ. විත්තක්ෂණ 17 දෙකට බෙදුවට පස්සේ හරි මැද කියල ගන්නේ කොයි හරියද. හරි මැද වෙන්තේ 9 වෙනි විත්තක්ෂණය. 9 වෙනි විත්තක්ෂණයට යන කොට වැඩිගෙන යන එකනේ. දැන් වැඩිගෙන වැඩිගෙන යනවා ඊට පස්සේ 9 න් පල්ලෙහට ගියාට පස්සේ අනිත් පැත්තට බැහැගෙන යන එකනේ තියෙන්නේ. මනුස්සයෙක් ගත්තයිත් පස්සේ අවුරුදු 100 ක් ජීවත් වෙනවනම් අවුරුදු 50 දක්වා මෝරගෙන මෝරගෙන යනවා. අවුරුදු 50 පස්සේ පල්ලෙහට යනවා. විත්තක්ෂණ මෝරගෙන මෝරගෙන යනවා. එතකොට මේ 5 වෙනි විත්තක්ෂණයේදී - 5 වෙනි හිතේදී එනම් වක්ඛු විඤ්ඤාණයේදී ගන්නේ මෝරගෙන මෝරගෙන යන තරුණ පහේ තරුණ කමට යන්නාවූ රූපය ගන්නේ. එතකොට ඒක හොඳට වදිනවා. මහලු කාන්තාවක් මහලු මනුස්සයෙක් අපිට දැක්කයිත් පස්සේ ඒ මනුස්සය ඒ තරම් ඇහැට වදින්නේ නෑ. තරුණ කෙනෙක් ගත්තයිත් පස්සේ හොඳට වදින්නේ හිතට. ඒකත් එහෙම තියෙනවනේ. රූපයෙත් හොඳට ගන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ අර තරුණ වේගෙන යන්නාවූ රූපයයි. ඒක ගත්ත ගමන් ඊට පස්සේ ඇතුලට රිංග ගන්නවා. ඒ ඇතුලට රිංග ගන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් ගත්ත එකක්. ඊට පස්සේ හරියට ලඟ නෙ ඒක නිසා වස්තු රූපය ආධාර කරගෙන අනිත්වික දිගට දිගට ගලාගෙන යනවා - හැබැයි මේ විත්තක්ෂණ 17 ක් ආයුෂ ඇතිකරගෙන පහළ උනාවූ රූපයේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය යෙන් ප්‍රත්‍යය උනේ අර එක තැනකදී. හැබැයි ඒ තැන හොඳටම හොඳයි. දැන් මනුෂ්‍යයෙක් ජීවත් වෙනවා අවුරුදු 100 ක්. ඒ මනුෂ්‍යා අවුරුදු 20 දේ photo එකක් ගහනවා. අවුරුදු 20 photo එකක් ගහගෙන එල්ලලා තියෙනවා. එතකොට එයා අවුරුදු 5 හේදී ගත්තෙන් නෑ 10 හේදී ගත්තෙන් නෑ 12 හේදී ගත්තෙන් නෑ 15 හේදී ගත්තෙන් නෑ 18 දී ගත්තෙන් නෑ අවුරුදු 20 දී photo එකක් ගහනවා. ඒ අවුරුදු 20 දී තරුණ photo එක තියෙනවා ඊට පස්සේ ආයිත් ඒ මනුස්සයා කවදාවත්ම photo එකක් ගන්නේ නෑ. හැබැයි ඒ මනුස්සයා හඳුනා ගන්ට අවුරුදු 20 දී ගත්තු photo එක හොඳටම ඇති. අනිත් වික මුලින් ගන්න ඕනත් නෑ පස්සේ ගන්ට ඕනෑ වෙන්තෙන් නෑ. ඉතින් මේ මනුස්සයා පිළිබඳ කලා කරන්න නම් මේ මනුස්සයා පිළිබඳ හිතන්න නම් අර එක photo එක හොඳටම ඇති. ඒවගේ අපි ආයුෂය තිබෙන්නාවූ රූපයක හොඳටම අල්ල ගන්නේ එක තැනකින්. ඒ අල්ල ගැනීම හොඳටම ඇති අනිත් වික සිතට කරන්න. එහෙමයි තියෙන්නේ හැබැයි කලා කරන කොට අපි කියන්නේ ඔක්කෝම වික ඒකෙන් බැලුවයි කියල. එහෙම සාධාරණයක් තිබෙනවා ලඟ රූපයක් නිසා. තෙරුවන් සරණයි!

තව එකක් කියන්නම් කුරුල්ලෙක් ගැඩ්විල්ලෙක් අල්ලනවා. කුරුල්ලට තියෙන්නේ හොටයක්නෙ. එතකොට කුරුල්ලෙක් පණුවෙක් අල්ලනකොට හැමතැනින්ම අල්ලන්නේ නෑ. එක තැනකින් විතරයි අල්ලන්නේ. අනිත් පැත්ත දෙපැත්තට වැටෙනවා. ඒකත් හිතා ගන්නකො. ඒවගේ තමයි මේ විත්ත විටියේ අපි ගත්තොත් එහෙම විත්තක්ෂණ 17 දුවන රූපය ගත්තයින් පස්සේ පණුවාගේ ඇහෙන් කොටසක වක්බු විඤ්ඤාණය තියෙන තැනින් තමයි හරියට beak එකට අහු වුනා වගේ වෙන්නේ. අනිත් පැත්ත එල්ලිලා තියෙනවා.

ගෞරවනීය සවාමීන් වහන්ස මම දැන් තේරුම් ගත්තේ රූපාරම්මනණයක් ආපුවහම ඒ මොහොතේදීම වක්බු විඤ්ඤාණය සර්ව විත්ත සාධාරණ හතත් එක්ක පහළ වෙනකොටම වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් ඒ රූපාරම්මනණය දැන ගන්න කොටම හවාංග වලනය වෙලා - හවාංග - හවාංග උපවිච්ඡේද වෙලා - පංච ද්වාරය කියන සිතේදී සාධාරණ චෛතසික වල තියෙන මනසිකාර චෛතසිකයෙන් නැවතත් වර්ණ රූපය තදට අල්ල ගත්තට පස්සේ තමයි මේ විත්තක්ෂණ 17 ගිහිල්ලා ජවන් වලදී ... වෙනවා කියන එක තමයි මට තේරුනේ

සවාන්තීන් වහන්සේ - නෑ එහෙම නෙමයි ඒ හිතා ගැනීම නැවත හදා ගන්න වෙනවා. එහෙම කියපු එක බොහොම හොඳයි. අපි විත්ත විටියක් නැවත හසුරුවල අපි ඒක ඉදිරියේදී දැන ගමු. තෙරුවන් සරණයි !

ජයන්ත මහතා - හොඳයි ස්වාමීන් වහන්ස ඔබ වහන්සේට අනේක අප්‍රමාණ පිං අදත් ඔබවහන්සේ මැදියම් රූ වෙනකම් අපි සමග ධර්මය සාකච්ඡා කරන්න රැදී සිටිය ස්වාමීන්වහන්ස කරුණු පැහැදිලි කරල දුන්න. ඉතින් සවනට සිසිලස වෙනුවෙනුත් මේ සියලුම කලාණ මිත්‍රයන් වෙනුවෙනුත් ඔබ වහන්සේගේ පාද නමස්කාර කර පුණ්‍යානුමෝදනා කරනවා ස්වාමීන්වහන්ස. එහෙමනම් අද සාකච්ඡාව නිමාවට පත් කරන්ට ඔබ වහන්සේට නැවත වාරයක් යොමුවෙනවා. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන් වහන්සේ - හොඳමයි පිංවත් හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි ! සැපයක් සැනසිල්ලක් වේවා! ධර්ම ගවේෂණය කරන හිත් පහළ කර ගත්ත. ධර්මවිචය සිත් පහළ කර ගත්ත. හේතු එල ධර්ම රාමුවේ වැඩ කරන්නාවූ ඒ හිත්වල ඒ ඒ චෛතසික වල අරමුණු ගැනීමේ ක්‍රියාව මොන මොන විදියටද කෙරෙන්නේ - අරමුණු වීම - අරමුණු ටික හිත්වල ට මොන මොන විදියටද අරමුණු වෙන්නේ -කොහොමද උපකාර වෙන්නේ කියන කථාව තමයි අපි මේ දවස්වල මේ කථා කරන්නේ. ඒවා හොයා බලා ඒවා නිවැරදිව දැන ගනිමින් ඒවාගේ තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාකාරී ස්වභාවය නැවත නැවත නොයෙක් පැති වලින්

භාර භාර අවුස්සා බලන මේ භාවනා මනසිකාරයක් හැටියට මේ වැඩේ මේ
 පින්වතුන් හැමදෙනාම එක්කාසුවෙලා පැය දෙහෙකට පමණ ආසන්න කාලයක්
 දැන් මේක කරගෙන ගියා. මේවාගේ බලාගෙන යනකොට අපිට හොඳට හිතට
 පැල පදියන් වෙනවා තේරෙනවා මේවා හොයන කොට ධර්ම ශක්තීන්ගේ
 තිබෙන්නාවූ ස්වරූප විතරක් අපේ හිතට පෙරිල තේරිලා යනවා. අර පුද්ගල
 හැඟීම් - ආත්මීය හැඟීම් - සත්ව හැඟීම් නැතිවෙලා යනවා. ඒ වෙනුවට අර එක
 එක ධර්ම වල තියෙන - සිත්වල තියෙන - වෛතසික ධර්මවල තිබෙන - ආරම්භණ
 වල තිබෙන්නාවූ ඒ ගුණ සවභාවයන් විතරක් අපිට අහුවෙනවා. මෙන්න මේ
 හොයා බැලීම - මෙනෙහි කිරීමම අපිට ඉතාමත්ම ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා මේ
 සත්ව සංකල්පනාව - ආත්ම සංකල්පනාව - පුද්ගල සංකල්පනාව අපේ හිත්
 වලින් අතුගා දාන්න ඒක හරි ලේසියක් වෙනවා අපිට නිර්වාණ ධාතුවේ තිබෙන
 වටිනාකම තේරුම් අරගෙන එතනට යන්ට. ඒ නිසා මේ පින්වතුන්ගේ මේ ධර්මය
 හෙවිම ඉතාමත්ම වටිනවා. ඒවගේම තව තවත් අපි මේ පිංවත් හැමෙනාටම මේ
 ධර්මය හොයන්න - ධර්ම වල තිබෙන ක්‍රියාකාරී සවභාවයන් දැන ගන්ට ශ්‍රද්ධාව -
 ඒ ධර්මය දේශනා කල වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව - ධර්මය
 කෙරෙහි පැහැදීම - ශ්‍රද්ධාව - සංස රත්නය කෙරෙහි පැහැදීම - ශ්‍රද්ධාව
 මතුවේවා! ඒවාගේම සියලු දෙනාගේම සිත් වලට කිසිම ධර්ම අවුලක් නැතිව
 ඉතාමත්ම හොඳින් ධර්මය පැහැදිලිව වැටහේවා! තේරේවා!
 යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වන්ටත් ලැබේවා! ඒවාගේම මොහොතින්
 මොහොත නිවියන සැනසෙන නිර්වාණ ධාතුවට සැමදෙනාගේම සිත් ලංවේවා!
 සැමදෙනාගේම හිත්වල පුද්ගල සංඥාවන් දුරුවේවා! ආත්ම සංඥාවන්
 දුරුවේවා! ඒවගේම ඒවා වහගෙන ඉන්න මෝහය නැතිවේවා! ප්‍රඥා ආලෝකය
 පහළ වේවා! මේවගේ ලෝකය වටාම ඉන්නාවූ විශාල පිරිසක් මේ ධර්ම සභාවට
 එක් වෙලා හිත්වලින් අපි ධර්මය ගනුදෙනු කරනවා. ඒවාගේම හිත් වලින් අපි මේ
 සද්දය ආධාර කරගෙන උපකාර කරගෙන ධර්මය හොයනව - ධර්මයත් එක්ක
 ගනුදෙනු කරනවා, රූප දකින්නේ නැතුව. ඉතින් විසාල ධර්ම සේවාවක් මේ සිද්ධ
 වෙන්නේ. අපිට මේ ධර්ම සේවාව මේ විදියට කරගෙන යන්ට මූලික අඩිතාලම
 දමාදෙමින් උදව් උපකාර කරන කලාණ මිත්‍රත්වයෙන් පිහිට වෙන පිංවත්
 ලලිත් දළුවත්ක මහත්මයාට නිදුක් නිරෝගී දීර්ඝායුෂ වේවා! ඒවගේම ඒ
 මහත්මයාගේ ජීවිතයට සැනසිල්ල වාසනාව උදාවේවා! අපල උපද්‍රව ධර්ම අතීත
 අකුසල කර්ම බලවේග යටපත් වේවා! දුරුවේවා! වහ වහාම නිරෝගී භාවය
 සැලසේවා! කායික නිරෝගී භාවයත් මානසික නිරෝගී භාවයත් ඇතිවේවා! ඒ
 පවුලේ සැම දෙනාටමත් ඒ මහත්තයටත් අද මේ ධර්ම සභාව මෙහෙය වූවාට
 ජයන්ත මහත්මයාටත් ප්‍රශ්න ඇසුවාටු පිංවත් මහත්ම මහත්මීන් සැම සියලු
 දෙනාටමත් ඒ වාගේම මුකුත් කපා කරන්නේ නැතුව අහගෙන සිටියා වූ සිතුවාටු

මෙතෙහි කරපු සෑම දෙනාටමත් එකාන්තයෙන්ම මේ ධර්මය ගැඹුරින් වටහාගෙන
- තේරුම් අරගෙන - හොඳට විනිවිද ධර්මය වටහාගෙන අවබෝධ කරගෙන ඒ
වගේම සසර දුකින් මිදී - හේතු එල ධර්මයන්ගෙන් මිදී - කිසිම බරක් නැති දුකක්
නැති ශාන්ත වූ සැපවත් වූ සුක්ෂම වූ අනිසුන්දර වූ පරම ප්‍රනීත වූ නිර්වාණ
ධාතුවෙන් නිවී සැනසෙන්නට මේ උතුම් ධර්මය පිහිට වේවා! ආධාර වේවා!
උපකාර වේවා! සෑම දෙනාම නිවනින්ම සැනසෙන්නවා කියල මෙමත්‍රියෙන්
ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑම දෙනාටම තේරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

සීලවන්තං ගුණවන්තං	-	පුඤ්ඤකම්බෙන්තං අනුත්තරං
දුල්ලබ්බෙන මයා ලද්ධං	-	පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
සාරිපුත්තාදි ථේරානං	-	ආගතං පටිපටියා
සද්ධා සීලං දයා වාසං	-	බුද්ධ පුත්තං නමා මහං

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව
අති පූජ්‍ය හත්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි.